

T.C. SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİNE YÖNELİK HAZIRLIK SÜREÇLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

SAYIŞTAY RAPORU

SUNUŞ

Sürdürülebilir kalkınma, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneklerinden ödün vermeden günümüzün ihtiyaçlarını karşılayan kalkınma olarak tanımlanmıştır. İlk defa 1986 yılında Brundtland Raporu'nda tanımı yapılan kalkınmanın sürdürülebilirliği kavramının önemi zaman içinde giderek artmış, Birleşmiş Milletler (BM) gündeminde de sürekli üzerinde durulan bir konu haline gelmiştir.

Sürdürülebilir kalkınmaya dair küresel hedefler ilk defa 2000 yılındaki Bin Yıl Kalkınma Hedefleri ile ortaya konulmuştur. Bin Yıl Kalkınma Hedeflerinin uygulanmasında yaşanan tecrübe, tüm ülkeleri ilgilendiren daha kapsayıcı ve daha geniş içerikli hedefler oluşturulmasına altyapı oluşturmuştur. Bunun sonucunda 2015 yılında yapılan Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda 17 amaç ve 169 hedeften oluşan ve 2030 yılına kadar yerine getirilmesi gereken Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)'nı içeren 70/1 no'lu "Dünyamızı Dönüştürmek; Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi" kararı kabul edilmiştir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun ilgili kararında ortaya konulan ve 2030 Gündemi olarak da adlandırılan sürdürülebilir kalkınma amaçları, 196 üye ülke tarafından imzalanarak hayata geçmiştir. BM'nin bu kararı ülkeler için bağlayıcı olmamakla beraber tüm ülkeleri söz konusu hedefler çerçevesinde harekete geçmeye ve adım atmaya teşvik etmeye odaklıdır.

BM tarafından ortaya konulan sürdürülebilir kalkınma amaçları, insanlar ve gezegen için kapsayıcı, sürdürülebilir ve dirençli bir gelecek inşa etmeye yönelik uyumlu çabaları gerektirmektedir. 2030 gündemi, kalkınmanın tüm boyutlarını içermekte olup, bu gündemin başarıya ulaşması için birbirleri ile bağlantılı olan ekonomik büyüme, sosyal içerme ve çevre koruma unsurlarının uyumlu yürütülmesi gerekmektedir. Sürdürülebilir kalkınma amaçlarının belirlenmesinde de bu üç unsur temel prensipler olarak yer almakla birlikte barış ve hedefler için ortaklıklar kurulması diğer prensipler arasında sayılmıştır.

SKA'lara ilişkin gündemin kabul edilmesi ile birlikte Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Örgütü (INTOSAI), Yüksek Denetim Kurumlarının (YDK) SKA'ların uygulanmasına ve kaydedilen ilerlemenin izlenmesine ve gözden geçirilmesine yönelik ulusal, bölgesel ve küresel çabalarda önemli bir destekleyici ve güçlendirici role sahip olduklarını vurgulamıştır. Buna ek olarak YDK'ların sürece ilişkin sunacakları katkının hangi yaklaşımlarla olacağına ilişkin modeller ortaya konulmuştur.

INTOSAI tarafından ortaya konulan yaklaşımların en önde geleni, ülkeler tarafından SKA gündeminin uygulanmasına yönelik hazırlık çalışmalarının denetlenmesidir. Bu model kapsamında birçok ülkede SKA hazırlık süreçlerinin denetimi yapılmıştır. Sayıştay Başkanlığı tarafından alınan karar doğrultusunda ülkemizde de söz konusu denetim gerçekleştirilmiş olup, 2030 gündemine dair hazırlık süreçleri ile ilgili yapılan değerlendirmelere raporda yer verilmiştir.

Seyit Ahmet BAŞ
Sayıştay Başkanı

TABLolar	7
ŞEKİLLER	7
GRAFİKLER	7
KISALTMALAR	9
YÖNETİCİ ÖZETİ	11
KONU HAKKINDA BİLGİ	11
TESPİTLER	13
ÖNERİLER	17
DENETİM SONUÇLARINA TOPLU BAKIŞ	19
BİRİNCİ BÖLÜM	21
1. GİRİŞ	23
1.1. Denetimin Amacı, Kapsamı, Unsurları ve Metodolojisi	23
1.2. Denetim Soruları	24
1.3. Konu Hakkında Bilgi	25
İKİNCİ BÖLÜM	29
2. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİNİ SAĞLAYACAK ULUSAL POLİTİKA ÇERÇEVESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	31
2.1. 2030 Gündeminin Ulusal Politikalara Yansıtılması	31
2.1.1. SKA'ları gerçekleştirmeye yönelik ulusal bir plan veya strateji bulunmakta mıdır ?	31
2.1.2. SKA'ların ulusal plan ve politikalara dahil edilmesi için yapılan çalışmalar amacına hizmet etmiş midir ?	32
2.2. 2030 Gündeminin Gerçekleştirilmesinde Kurumsal Sorumluluklar	34
2.2.1. SKA'lara yönelik kurumsal sorumluluk dağılımı açık şekilde yapılmış mıdır?	34
2.2.2. Kalkınma planlarının yıllık programlarla izlenmesi mekanizması SKA'ların gerçekleştirmesini izlemek için uygun mudur?	35
2.2.3. Performans esaslı bütçeleme sistemi SKA'ların gerçekleştirilmesini sağlamak için uygun bir mekanizma sağlamakta mıdır?	36
2.2.4. Bölgesel örgütlerin SKA'larla ilgili süreçlere katılımı sağlanmış mıdır ve bu örgütler düzeyinde sorumluluk dağılımı yapılmış mıdır?	38
2.3. 2030 Gündeminin Gerçekleştirilmesinde Finansal Kaynakların Değerlendirilmesi	39
2.3.1. 2030 Gündeminin gerçekleştirilmesi için gerekli finansman ihtiyacı tespit edilmiş midir?	39
2.3.2. Yerel yönetimlerin 2030 Gündemini uygulamak için kaynak ihtiyacı tespiti veya planlaması yapılmış mıdır?	40
2.4. 2030 Gündemi Çalışmalarında Farkındalık ve Paydaşlarla İletişim	41
2.4.1. SKA'lar hakkında farkındalık sağlamaya yönelik merkezi düzeyde çalışma yapılmış mıdır?	41
2.4.2. 2030 Gündemine ilişkin yürütülen çalışmalara yerel yönetimlerin, STK'ların ve özel sektör kuruluşlarının katılımı sağlanmış mıdır?.	42

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	45
3. ÖLÇME, İZLEME VE RAPORLAMA SİSTEMİ.....	47
3.1. İzleme Sistemi Çerçevesinde Küresel ve Ulusal Göstergeler	47
3.1.1. İzlemeye tabi olacak gösterge listesi belirlenmiş midir? Bunlar küresel gösterge listesi ile uyumlu mudur?	47
3.1.2. Küresel gösterge listesine ilişkin envanter çalışması yapılmış mıdır? Üretilmeyen göstergeler için takvimlendirme çalışması bulunmakta mıdır?.....	48
3.1.3. Meta verisi bulunmayan göstergeler yerine ikame niteliğindeki ulusal göstergeler belirlenmiş midir? Küresel göstergeleri destekleyici veya tamamlayıcı nitelikte ulusal göstergeler tanımlama çalışması yapılmış mıdır?.....	49
3.1.4. Göstergelere ilişkin ilerlemeyi değerlendirmek üzere baz yılı verileri bulunmakta mıdır?	51
3.2. Ölçme, İzleme ve Raporlama Süreçlerine Dair Kurumsal Sorumluluklar.....	51
3.2.1. Göstergelerin ölçümünden/üretiminden sorumlu kurumlar belirlenmiş midir?	51
3.2.2. İzlemeden sorumlu TÜİK'in bu alanda uygun ve yeterli altyapısı var mıdır?	52
3.2.3. Raporlama sorumluluklarına ait süreçler belirlenmiş midir?	52
3.2.4. İzleme ve raporlama süreçleri tüm paydaşların katılımına açık mıdır?	53
3.2.5. Veri üretimi konusunda kapasite geliştirme ihtiyacı bulunan kurumlara yönelik TÜİK ve BM Örgütleri tarafından ne tür çalışmalar yapılmaktadır?	54
3.3. Veri Kalitesinin ve Gerekli Ayırıştırma Seviyesinin Sağlanması.....	57
3.3.1. TÜİK tarafından verilerin doğruluğu ve güvenilirliğinin tespitine yönelik bir mekanizma oluşturulmuş mudur?.....	57
3.3.2. Verilerin zamanında üretilmesine yönelik kontrol süreçleri bulunmakta mıdır?	59
3.3.3. Veri ayırıştırması (kırılımı) gerektiren göstergelere yönelik çalışma yapılmış mıdır?	59
3.3.4. Gösterge üretiminden sorumlu kurumlar kırılımlı veri üretebilmekte midir?	61
3.4. Gösterge Sonuçlarının Raporlama ve Yayımlama Süreçleri	62
3.4.1. Gösterge ölçüm sonuçlarının raporlanma süreci nasıl işletilmektedir?	62
3.4.2. Raporlar kamuoyuna açık bir şekilde ve belirli bir takvimde yayımlanmakta mıdır?	62
3.4.3. Yayımlama platformu BM'nin Sürdürülebilir Kalkınma Göstergeleri Raporlama ve Yaygınlaştırma İlkelerine uygun mudur?	63
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	65
4. 2030 GÜNDEMİ DEĞERLENDİRME VE RAPORLAMA SİSTEMİ	67
4.1. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, Hedefleri ve Göstergelerine Yönelik Uygulama Sonuçlarının Değerlendirilmesi Ve Raporlanması ...	67
4.1.1. SKA'lara, hedeflere ve göstergelere yönelik gerçekleştirme sonuçlarını analiz ederek raporlayan sorumlu bir kurum, kurul veya birim bulunmakta mıdır?.....	67
4.1.2. Değerlendirmeye yönelik süreçler belirlenmiş midir?	67
4.1.3. Değerlendirme ve raporlamaya yönelik sistem ve üst düzey koordinasyon mekanizmasının oluşturulması konusunda mevcut durum nedir?	68

TABLolar

Tablo 1: Göstergelere Ait Envanter Çalışması Sonuçları	49
Tablo 2: RİP'te Yer Alan Sürdürülebilir Kalkınma Göstergeleri Sorumluluk Tablosu	53
Tablo 3: Kalite Eylem Planından Örnek Gösterim.....	58
Tablo 4: Kısımlı Veri Üretimi Açısından Ülkemizdeki Durum.....	60

ŞEKİLLER

Şekil 1: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları.....	25
Şekil 2: Sürdürülebilir Kalkınma ve 5P.....	26

GRAFİKLER

Grafik 1: Sürdürülebilir Kalkınma Göstergelerine İlişkin Rakamlar	48
Grafik 2: Sürdürülebilir Kalkınma Göstergelerine İlişkin Kurumsal Sorumluluk Tablosu.....	55
Grafik 3: SKA'lar Bazında Göstergelerin Üretim Durumu	56

KISALTMALAR

AÇSHB	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
BM	Birleşmiş Milletler
CoP	Avrupa İstatistikleri Uygulama İlkeleri
ÇŞB	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
DOKAP	Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı
ETKB	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
FAO	Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü
HLPF	BM Yüksek Düzeyli Siyasi Forum
HÜNEE	Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü
IAEG-SDG	Kurumlar Arası Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Uzman Grubu
IDI	INTOSAI Kalkınma Girişimi
INTOSAI	Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Örgütü
KP	Kalkınma Planı
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MÜSİAD	Müstakil Sanayici ve İş Adamları Derneği
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
ÖİK	Özel İhtisas Komisyonları
PEB	Performans Esaslı Bütçeleme
RİP	Resmi İstatistik Programı
SBB	Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SKA	Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları
SKG	Sürdürülebilir Kalkınma Göstergeleri
TBB	Türkiye Belediyeler Birliği
TOB	Tarım ve Orman Bakanlığı
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜRKONFED	Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu
TÜSİAD	Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği
UCLG-MEWA	Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı
UNDG	Birleşmiş Milletler Kalkınma Grubu
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNECE	Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu
UVYT	Ulusal Veri Yayınlama Takvimi
VNR	Gönüllü Ulusal Gözden Geçirme Raporu
YDK	Yüksek Denetleme Kurumları

YÖNETİCİ ÖZETİ

KONU HAKKINDA BİLGİ

Birleşmiş Milletler (BM) üye ülkeleri, 2015 yılında “Dünyamızı Dönüştürmek: Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi”ni kabul ederek herkes için daha iyi bir geleceğe yönelik çalışmayı ve “hiç kimseyi geride bırakmamayı” taahhüt etmişlerdir. Bu küresel gündem, 2030 yılı sonuna kadar tüm BM ülkelerinde devlet faaliyetlerini canlandırmaya yönelik 17 sürdürülebilir kalkınma amacını (SKA’lar) ve bunlarla ilgili 169 hedef ile 232 adet küresel göstergelyi içermektedir. SKA’lar genel olarak yoksulluğu sona erdirmek, eşitsizlik ve adaletsizlikle mücadele, ekonomik büyüme, enerji, sürdürülebilir, üretim/tüketim, sanayileşme ve iklim değişikliği ile ilgili konuları kapsamaktadır.

2016 yılında gerçekleştirilen BM Yüksek Düzeyli Siyasi Forum (HLPF- High Level Political Forum) ilk toplantısında aralarında Türkiye’nin de bulunduğu 22 ülke, 2030 Gündeminin ve SKA’ların gerçekleştirilmesine ilişkin Gönüllü Ulusal Gözden Geçirme Raporlarını (VNR-Voluntary National Review) sunmuştur. VNR’ler; ülkelerin 2030 Gündemini uygulamaya yönelik çabalarını, elde ettikleri başarıları ve kazandıkları tecrübeleri içeren değerlendirme raporları olup, ülkelerin SKA’lara yönelik ilerlemeleri ölçerek raporlamalarını, BM tarafından da izlemenin yapılmasını sağlayan araçlardır. Bu raporlar, BM sürdürülebilir kalkınma bilgi platformu (Sustainable Development Knowledge Platform) aracılığıyla kamuoyu ile paylaşılmaktadır.

VNR’lerde yer verilen hususların ve 2030 gündeminin bütün yönleriyle hayata geçirilip geçirilmediğinin değerlendirilmesi adına yüksek denetim kurumları (YDK’lar) da sürece dahil olmaktadır. BM ülkelerinin SKA’ları uygulaması yönünde yaptıkları çalışmaların bağımsız bir bakış açısıyla değerlendirilmesi, sürecin iyileştirilmesine yönelik öneriler sunulması ve ülkelerin çalışmalarını konusunda bütüncül bir gözden geçirme yapılması açısından YDK denetimlerinin rolü önemlidir. SKA’ların kapsamının çok geniş olması, hazırlık ve uygulama süreçlerinin uzun zaman dilimini içermesi dolayısıyla gerek hazırlık süreçlerinde gerekse uygulama safhasında yapılacak bağımsız değerlendirmelerin öngörülen sistematiğe katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Bu nedenle “SKA’ların gerçekleştirilmesine yönelik hazırlık süreçlerinin değerlendirilmesinin” her ülkede kamu denetimi alanında yetkili olan YDK’lar tarafından yapılmasının, uygulamaya yön vererek ulusal ve küresel düzeyde 2030 Gündeminin başarısına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Ülkemizde 2030 gündemine ait sürecin koordinasyonu Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB) tarafından yürütülmektedir. SBB içerisinde bu görev “Sektörler ve Kamu Yatırımları Genel Müdürlüğü Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Dairesi” koordinasyonunda yerine getirilmektedir. Göstergeler ve izleme ile ilgili uluslararası süreci ise Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) takip etmektedir. TÜİK’te “Ekonomik ve Sosyal Göstergeler Daire Başkanlığı Sürdürülebilir Göstergeler Grubu” tarafından ilgili faaliyetler yürütülmektedir. Söz konusu iki kurum SKA’ların gerçekleştirilmesine yönelik koordinasyonun ve izlemenin odak noktaları olsa da sürece dahil olan çok sayıda bakanlık, uygulayıcı kuruluş, yerel yönetim, sivil toplum örgütü ve BM örgütü bulunmaktadır.

TESPİTLER

1. Türkiye, SKA'ların gerçekleştirilmesini sağlamak üzere SKA'ların ulusal kalkınma stratejilerine entegre edilerek uygulanması yöntemini benimsemiştir ve 2019-2023 Kalkınma Planı SKA'lar dikkate alınarak hazırlanmıştır.
2. Plan hazırlık süreçlerinde mümkün olan en geniş ölçekte katılımcılığın sağlanması ve ulusal önceliklerin de dikkate alınarak SKA'ların Kalkınma Planına entegre edilmesi için gerekli tedbirlerin alındığı anlaşılmaktadır.
3. 11. Kalkınma Planı'nda SKA'lara ilişkin ayrı bir başlığa yer verildiği, Kalkınma Planı süresince SKA'ların gerçekleştirilmesi ve sürecin koordinasyonunun sağlanması için yapılması gerekenlerin belirlendiği, tematik alanlarla ilgili politika ve tedbirlerin yazımında ilgili SKA'ların dikkate alındığı görülmektedir.
4. 11. Kalkınma Planı'nda veya bundan sonra hazırlanacak planlarda hangi SKA'lara öncelik verileceği ya da 2030 yılına kadar SKA'ların gerçekleştirilmesine yönelik olarak takvimlendirme yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.
5. 2030 Gündeminin uygulayıcısı olacak kurumların sorumluluk alanlarının dağılımı ve bu alanlar hakkında farkındalıklarının sağlanmasına yönelik çalışmalar yapıldığı ancak bu çalışmaların beklentilere göre başarısının sınırlı kaldığı görülmektedir.
6. 11. Kalkınma Planının yayımlanmasının ardından kurumsal sorumlulukların dağılımına ilişkin SBB tarafından çalışmalar yapıldığı ve bunların ilgili kurum ve kuruluşlarla paylaşıldığı, mutabık kalınmasının ardından resmi olarak yayımlanacağı belirtilmiştir.
7. 2030 Gündeminin gerçekleştirilmesi için SKA'ların ulusal kalkınma planına entegrasyonu yönteminin tercih edilmiş olması, SKA'lara yönelik yapılacak takip ve değerlendirmenin Kalkınma Planının izlemesini içereceği anlamına gelmektedir. Ancak Kalkınma Planlarına ilişkin olarak mevcut izleme sistematiğinin, SKA'lara yönelik takip ve değerlendirmenin etkin bir biçimde gerçekleştirilmesi bakımından yeterli olmadığı düşünülmektedir.
8. Türkiye'de uygulanmakta olan performans esaslı bütçeleme (PEB) sistemi ile kamu kurum ve kuruluşlarının tabi olduğu planlama sisteminin SKA'ların gerçekleştirilmesini sağlamak ve takip etmek için uygun bir altyapı sağladığı düşünülmektedir.
9. Kurumların kapasiteleri, farkındalıkları ve SKA'ları uygulamaya hazır olma seviyeleri arasında büyük farklılıklar olduğu görülmektedir. SKA'ların gerçekleştirilmesini sağlamak üzere yerel yönetimler ve özellikle belediyeler tarafından yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde yerel yönetimler açısından kurumsal farklılıkların daha yüksek düzeyde olduğu anlaşılmaktadır.
10. 2030 Gündemi ve SKA'lar hakkında kamuoyunda ve sürecin tüm paydaşları nezdinde farkındalık sağlanmasına yönelik merkezi düzeyde bir takım çalışmalar yapılmış olmakla birlikte iletişim süreçlerinin yönetilmesi amacıyla merkezi düzeyde bir planın hazırlanması ve uygulamaya konulması için atılması gereken adımlar olduğu görülmektedir.
11. Bölgesel düzeyde SKA'ların gerçekleştirilmesine yönelik hazırlık ya da planlama çalışmalarının yeterli düzeyde olmadığı değerlendirilmektedir.
12. BM 2030 Gündemi çok geniş bir çerçeveye haiz olup, 2030 gündeminin gerçekleştirilmesi için ihtiyaç duyulan kaynağın gerçekçi bir şekilde tespitinin imkan dahilinde olmadığı değerlendirilmektedir. Ancak, 2030 Gündeminin ulusal kalkınma stratejisine entegre edilmiş olması dolayısıyla ülkemiz açısından ayrı bir bütçeleme yapılmasına ihtiyaç bulunmadığı değerlendirilmektedir.

13. Yerel yönetimlerin rutin olarak yürüttükleri faaliyetlerin birçoğunun aslında SKA'larla ilgili olduğu ve bunlar için ek kaynak gerekmeyeceğinden finansman tespitine ilişkin özel bir çalışmaya gerek duyulmadığı düşünülmektedir. Ancak rutin dışı proje ve faaliyetler için finansman ihtiyacının tespitine ve planlanmasına yönelik çalışma yapılmasının uygulama süreci açısından önemli olduğu değerlendirilmektedir.
14. 2030 Gündemi ve SKA'lar hakkında kamuoyunda ve sürecin tüm paydaşları nezdinde farkındalık sağlanmasına yönelik merkezi düzeyde bir takım çalışmalar yapılmış olmakla birlikte iletişim süreçlerinin yönetilmesi amacıyla söz konusu çalışmaların merkezi düzeyde sistematik hale getirilmesine yönelik olarak atılması gereken adımlar olduğu değerlendirilmektedir.
15. Özel sektör kuruluşlarının 2030 Gündemine dahil olmasını sağlamak üzere çatı kuruluşlar tarafından çalışmalar yapıldığı görülmekte olup, bu çalışmaların bir plan dahilinde ve sistematik bir şekilde yapılmasının devamlılık açısından önem arz ettiği değerlendirilmektedir.
16. Küresel düzeyde belirlenen ve ülkemiz açısından ilgili görülen göstergelerin tamamının ulusal izleme ve istatistik sistemimize entegre edildiği görülmektedir.
17. Resmi İstatistik Programında (RİP) yer alan 215 göstergeden 132'si henüz üretilmemekte olup, bunlarla ilgili sınıflandırma ve takvimlendirme çalışmasının planlandığı görülmektedir.
18. Küresel göstergeleri ikame edecek göstergelerin belirlenmesine yönelik TÜİK tarafından bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada ikame niteliğinde olabilecek göstergeler belirlenerek, kalite kriterlerini sağlayanlar gösterge bülteninde kullanılmıştır. Tamamlayıcı nitelikte ulusal gösterge setinin kapsamının öncelikler doğrultusunda genişletileceği ifade edilmiştir.
19. Göstergelere ilişkin baz yılı verilerinin sadece sürdürülebilir kalkınma göstergeleri bülteninde yayımlanan göstergelerle sınırlı kaldığı, RİP kapsamında takibi söz konusu olan diğer göstergeler için başlangıç noktası belirlenmesine ilişkin çalışmaların devam ettiği görülmektedir.
20. Sürdürülebilir kalkınma göstergelerinin üretilmesine ilişkin sorumluluk yapısının net bir şekilde ortaya konulduğu değerlendirilmektedir.
21. RİP, gösterge üretim sürecinde paydaş katılımını sağlamaya yönelik olarak çalışma grupları mekanizmasına sahiptir. Tematik Çalışma gruplarının raporlama süreçlerine katılımı belli ölçüde sağlanmış olmakla birlikte sürdürülebilir kalkınma göstergeleri için kurulması öngörülen çalışma grubunun henüz kurulmadığı görülmektedir. Ayrıca tüm paydaş katılımını sağlayacak sistematik bir mekanizma TÜİK tarafından kurulmamıştır.
22. Sürdürülebilir kalkınma göstergelerinin üretimi konusunda kurumların teknik kapasitelerinin artırılmasına dönük TÜİK tarafından yürütülmekte olan çalışmaların istenilen sonuç açısından yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir.
23. Sürdürülebilir kalkınma göstergelerine ait verilerin doğruluğu ve güvenilirliğinin sağlanmasına yönelik kontrol mekanizması bulunduğu görülmektedir.
24. Kırımlı veri üretimi açısından gerek TÜİK, gerekse diğer kurumların istenilen noktada olmadıkları görülmektedir.
25. Sürdürülebilir kalkınma göstergelerinin yayımı TÜİK'in mevcut veri yayımlama platformu üzerinden gerçekleştirilmektedir. TÜİK'in mevcut veri yayımlama platformu yerleşik ve güvenilir metodolojiye göre hesaplanan verilerin yayımlanması, meta verilerin şeffaf bir şekilde açıklanması ve herkesin erişimine açık olması gibi kriterleri karşılamaktadır. Ancak görsellik, kullanıcı odaklı tasarım ve veriye ulaşım kolaylığı açısından geliştirilmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

26. SKA'ların gerçekleştirilmesi ve sürecin etkin yönetimini sağlamak üzere üst düzey bir koordinasyon mekanizmasına ihtiyaç duyulmakta olup, 2019 yılı itibarıyla böyle bir mekanizmanın kurulması yönünde planlar bulunduğu görülmektedir.
27. 2030 Gündemine ilişkin gerçekleştirmelerin düzenli olarak değerlendirilmesine ilişkin belirlenen bir süreç ya da mekanizma bulunmamaktadır. SBB, SKA'lara yönelik üç değerlendirme çalışması yapmıştır. Ancak bu çalışmalar belirli bir sistematığe ya da düzene tabi olmayıp, sistematik hale getirilmesinin planlandığı anlaşılmaktadır.
28. SKA'lara yönelik kurumlar arası iletişim ve etkileşimin artırılması; sistematik bir şekilde uygulamanın izlenmesi, değerlendirilmesi ve yönlendirilmesini sağlamak üzere ulusal bir yapının oluşturulmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

ÖNERİLER

1. Plan, politika ve strateji belgelerinin SKA'lar ile bağlantılarının açıkça yazılı hale getirilmesinin sürecin etkin yönetimini ve kurumların farkındalığını sağlayacağı, aynı zamanda en üst düzey sahipliği göstermek için faydalı olacağı değerlendirilmektedir.
2. Beş yıllık süreyi kapsayan bir plan döneminde tüm SKA'ların gerçekleştirilmesinin gerçekçi bir yaklaşım olamayacağı, bu nedenle plan hazırlık süreçlerinde SKA'lar için önceliklendirme çalışması yapılarak 2030'a kadar bir öngörü oluşturulmasının ilgili SKA'ların tamamının gündeme alınmasını sağlamak açısından faydalı olacağı değerlendirilmektedir.
3. Kurumların ilgili oldukları hedefleri kurumsal plan ve belgelerine yansıtılabilmeleri için Kalkınma Planı-SKA bağlantısının daha net bir şekilde kurulması önem arz etmektedir.
4. SKA'lara yönelik kurumsal sorumlulukların kurumlara tevdi edilmesinde iletişimin kurumların en üst düzey yöneticileriyle kurulmasının fayda sağlayacağı düşünülmektedir.
5. Kurumsal sorumluluk tablosunun, Kalkınma Planında yer alan politika ve tedbirlere ilişkin sorumlulukların SKA'larla bağlantısı kurularak yayımlanmasının kurumların sorumluluk alanlarının netleştirilmesi, kurumların sürece daha etkin şekilde dahil edilmesi ve kurumlar arası işbirliğinin gerçekleştirilebilmesi için önemli olduğu değerlendirilmektedir.
6. SBB'nin izleme sistemine yönelik yapmakta olduğu güncelleme çalışmalarında SKA'ların gerçekleşmesini de takip etmeyi sağlayacak önlemler alması sürece katkı sağlayacaktır.
7. Yerel yönetimlerin stratejik planlarının ve faaliyetlerinin kalkınma planı veya SKA'larla uyumunu değerlendiren ve yol göstericilik sağlayan bir kuruluşun bulunması faydalı olacaktır.
8. Bölgesel düzeyde faaliyet gösteren kalkınma ajansları ile bölge kalkınma idarelerinin katılımının sağlanması ve SKA uygulanması sürecine dahil edilmeleri SKA'ların yerelleştirilebilmesi ve SKA uygulamalarının bütüncül hale getirilmesi için önem arz etmektedir.
9. SKA'lar temelinde harcamaların takibinin yapılmasını sağlayacak bütçe altyapısının hem merkezi hem de yerel yönetimler düzeyinde kurulmasının sürecin etkin yönetimi için kritik bir unsur olduğu değerlendirilmektedir.
10. Kamuoyunda ve tüm paydaşlar nezdinde farkındalığın sağlanması ve artırılması için bir plana dayalı olarak çalışmaların sistematik şekilde yürütülmesinin amaca ulaşılması açısından daha başarılı sonuçlar oluşturacağı düşünülmektedir.
11. Kalkınma Planında yer alan önceliklere göre çalışmalara başlanarak metodolojisi belirlenmiş göstergelerin üretilmesine yönelik bir yol haritası tanımlanması faydalı olacaktır.
12. Kalkınma Planındaki amaca uygun olarak ulusal nitelikli ilave gösterge ihtiyacının belirlenmesine yönelik çalışmalara başlanması gerekmektedir.
13. SKA süreçlerinin daha etkin yerine getirilebilmesi adına sürdürülebilir kalkınma göstergeleri özelinde çalışma grubu/grupları oluşturulması faydalı olacaktır.
14. TÜİK'in kurumların veri üretimi kapasitelerinin artırılmasına yönelik çalışmalarına ağırlık vermesi gerekmektedir.
15. Vasi kuruluşlarla kurumlar arasında kapasite gelişimine yönelik çeşitli çalışmalar bulunsa da önümüzdeki dönemde bunların sayısının artırılması faydalı olacaktır.

16. Gerek TÜİK gerekse gösterge üretiminden sorumlu diğer kurumların kısımlı veri üretimi konusunda kapasite artırımı çalışmalarına ağırlık vermeleri gerekmektedir.
17. Sürdürülebilir kalkınma göstergelerinin yayımlanması için oluşturulması planlanan web platformuna ilişkin çalışmaların bir an önce bitirilerek aktive edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.
18. 2030 Gündemini takip etmek, SKA'lar konusunda politika uyumunu gözetmek ve SKA hedeflerine ulaşılması için uygulamayı yönlendirmek amacıyla SBB bünyesinde, ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşlarının üst düzey temsilcilerinin katılım sağlayacağı Koordinasyon Kurulunun sürece katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

DENETİM SONUÇLARINA TOPLU BAKIŞ

2030 Gündemi ve SKA'ların gerçekleştirilmesini sağlayacak hazırlık çalışmaları genel olarak değerlendirildiğinde; sürdürülebilir kalkınma kavramının Türkiye için yeni bir kavram olmadığı, Türkiye'de uluslararası gündemin yakından takip edildiği ve kamu yönetim sisteminde son yıllarda meydana gelen değişikliklerin sağladığı avantajlar göz önünde bulundurulduğunda Türkiye'nin SKA'ları uygulamak, göstergeleri izlemek ve sonuçları değerlendirmek için gerekli altyapıya büyük ölçüde sahip olduğu görülmektedir.

SKA'ların ulusal kalkınma stratejisinin hazırlanmasında dikkate alındığı, SKA'ların gerçekleştirilmesini sağlamak üzere kurumsal sorumluluk dağılımının yapıldığı ve sürdürülebilir kalkınma kavramının hayata geçirilmesi ve bu kavramın yansıtıldığı ulusal kalkınma stratejisinin hazırlıkları için katılımcılığın sağlanmasına yönelik çok sayıda çalışma gerçekleştirildiği görülmektedir. Ancak genel olarak değerlendirildiğinde tüm bu çalışmaların geliştirilmesi ve sistematik hale getirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

SKA'lara yönelik ilerlemenin ölçme ve izlenmesi için kullanılan sistemin mevcut istatistik sistemi ile uyumlu bir çerçeve kullandığı görülmektedir. Küresel sürdürülebilir kalkınma göstergelerinin yerel bazda da izlenmesine karar verilmiş olup, 2007 yılından beri takip edilmekte olan Resmi İstatistik Programına bu göstergelerin entegrasyonu sağlanmıştır. Ancak küresel gösterge setini tamamlayıcı niteliği haiz ulusal gösterge ihtiyacını tespit etmeye yönelik çalışma yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

TÜİK, izleme sisteminde kullanılan göstergelerin erişilebilirliği, kalitesi, düzenliliği ve zamanlılığı gibi kriterlerin sağlanmasına yönelik olarak çeşitli kontrol süreçleri geliştirmiştir. Üretilen göstergeler AB İstatistik İlkeleri çerçevesinde değerlendirilmekte olup, sürdürülebilir kalkınma göstergelerinin yayımlanması kalite kriterlerinin sağlanması şartına bağlanmıştır. Diğer taraftan, alt kırılımlara göre ayrıştırılmış veri üretimi konusundaki kapasitenin geliştirilme ihtiyacı bulunmaktadır.

SKA'ların gerçekleştirilmesini değerlendirmek ve sürecin etkin yönetimini sağlamak üzere üst düzeyde bir koordinasyon mekanizmasına ihtiyaç duyulmakta olup, 2019 yılı itibarıyla buna yönelik olarak planlar bulunduğu görülmektedir.

1. GİRİŞ

1.1. Denetimin Amacı, Kapsamı, Unsurları ve Metodolojisi

Denetimin Amacı

Bu denetimde, başta SKA'ların gerçekleştirilmesine yönelik hazırlık süreçlerinin değerlendirilmesi olmak üzere, SKA'ları uygulanmasına yönelik olarak 2015 yılından günümüze kadar ülkemizde gerçekleştirilen hazırlık ve altyapı çalışmalarının ve mevcut durumun sistematik olarak gözden geçirilmesi, uygulamaya yönelik süreçlerin etkinliğinin değerlendirilmesi, uygulamada başarı sağlanmasına yönelik gerekli önlemlerin alınması için başta parlamento olmak üzere tüm paydaşların bilgilendirilmesi ve SKA'ların önemi konusunda paydaşların farkındalığının artırılması amaçlanmıştır.

Denetimin Kapsamı

Denetim, Türkiye'de SKA'ları uygulamaya yönelik oluşturulan veya oluşturulması planlanan sisteme ve altyapı mekanizmalarına odaklanmıştır. Bu bağlamda; SKA'ları uygulamaya yönelik ulusal politika ve stratejilerin neler olduğu, ulusal düzeyde SKA'lar ve hedeflerin gerçekleştirilmesi için yapılan hazırlıklar ve planlamaların mevcut durumu, göstergelerin izlenmesi, analiz edilmesi ve raporlanmasına yönelik mevcut süreçlerin etkinliği denetim kapsamında değerlendirilmiştir. Çalışma, hazırlık süreçlerinin değerlendirilmesine odaklanmış olduğundan, SKA'ların gerçekleştirilmesine/uygulanmasına yönelik yapılan çalışmalar denetim kapsamı içerisinde yer almamıştır.

Denetimin Unsurları

Denetimin unsurları; denetimin konusu, kriterleri, kanıtları, tarafları ve denetim raporundan oluşmaktadır.

Denetimin konusu, SKA'lara yönelik gerçekleşmeyi sağlayacak ve raporlayacak ulusal sistemin mevcudiyetinin ve etkinliğinin değerlendirilmesidir. Denetim çalışmasında, Türkiye'de SKA'ları uygulamaya yönelik oluşturulan veya oluşturulması planlanan sisteme ve altyapı mekanizmalarına odaklanılmıştır.

Denetim kapsamında kullanılan "kriterler"; konuyla ilgili ulusal mevzuat, BM rehberleri ve belgeleri, Gönüllü Gözden Geçirme Raporları ve iyi uygulama örneklerinden elde edilmiştir.

Denetim sonuçlarına yeterli ve uygun denetim kanıtları elde edilerek, kanıtların ve mevcut durumun kriterlerle kıyaslanması yoluyla ulaşılmıştır. Denetim kanıtlarının elde edilmesinde, yapılandırılmış mülakat ve belge incelenmesi teknikleri kullanılmıştır.

Denetim konusunun kriterlere göre değerlendirilmesiyle elde edilen tespit ve öneriler, denetim raporunda sunulmuştur. Denetim; 'ISSAI 100 Kamu Sektörü Denetiminin Temel Prensipleri'nde belirtilen hususlara uygun şekilde doğrudan raporlama görevi koşulları ve 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun Sayıştay'ın yetkileri başlıklı 6'ncı maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan Sayıştay'ın, kamu idarelerinin hesap, işlem ve faaliyetleri ile mallarını, hesap veya faaliyet dönemine bağlı olmaksızın yılı içinde veya yıllar itibarıyla denetleyebileceği gibi sektör, program, proje ve konu bazında da denetleyebileceğine ilişkin hüküm uyarınca yürütülmüştür.

Denetimin tarafları şunlardır:

- Denetleyen: T.C. Sayıştay Başkanlığı,
- Sorumlu taraf: Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Türkiye İstatistik Kurumu,
- Hedef kullanıcılar: TBMM, uygulayıcı kurumlar, yerel yönetimler, STK'lar ve vatandaşlar.

Denetimin Metodolojisi

Konu denetimi; iyi yönetimin, şeffaflığın ve hesap verebilirliğin sağlanması bakımından kamu idarelerinin taahhüt, sistem, işlem, program, faaliyet ve projelerinin ekonomiklik, verimlilik ve etkinlik yönüyle tarafsız ve sistematik bir incelemesidir. Bu denetim sorun, sistem veya sonuç odaklı yaklaşımlardan biri çerçevesinde yürütülebileceği gibi birden fazla yaklaşım bir arada da benimsenebilir. Bu çerçevede konu denetimi metodolojisinde, uygulamalarda ortaya çıkan kronikleşmiş sorunlu bir alan belirlenip bu sorunlu alana ilişkin derinlemesine inceleme yapılabilir ve çözüme yönelik öneriler geliştirilebilir.

SKA'ları uygulamaya yönelik ulusal politika ve stratejiler, sistem ve sorun odaklı bir denetim yaklaşımı ile incelenerek uygulamada ortaya çıkan sorunlar tespit edilmiş ve bunların çözüme kavuşturulabilmesi için öneriler geliştirilmiştir. Uluslararası yüksek denetim kurumları standartlarına (ISSAIs) uygun olarak yürütülen denetim çalışmasında ulusal ve uluslararası düzenlemelerle birlikte akademik çalışmalar ve iyi uygulama örneklerinden de faydalanılmıştır.

Denetim, Sayıştay Konu Denetimi Rehberi ve IDI, Bilgi Paylaşımı Komitesi ve BM tarafından hazırlanan ilgili 'SKA'ların Gerçekleştirilmesine Yönelik Hazırlık Durumunun Denetimi Rehberi'nde (Auditing Preparedness for Implementation of Sustainable Development Goals, A Guidance for Supreme Audit Institutions) belirlenen esaslar takip edilerek gerçekleştirilmiştir. Denetim; büyük çoğunlukla SKA sürecinde koordinasyon görevi olan Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile TÜİK'te yürütülmüş olup, örnekleme yoluyla seçilen kamu kurumlarının çeşitli birimlerinde de incelemeler yapılmıştır. Bu alanda rol ve sorumlulukları olan sivil toplum kuruluşları ile çatı örgütlerde de gerekli araştırmalar yapılmış olup, öne çıkan yerel yönetimlerin çalışmaları da incelenmiştir. Söz konusu kurum ve kuruluşların (EK 1) yetkilileri ile yapılan görüşmeler yanında, belge ve raporlar incelenmiş ve uluslararası kaynaklar gözden geçirilmiştir. Ayrıca uluslararası iyi uygulama örneklerinin ve değişik ülke pratiklerinin anlaşılabilmesi için diğer ülke YDK'larının raporlarından istifade edilmiştir. Bunlara ek olarak konuyla ilgili yasal düzenlemeler gözden geçirilmiştir. Yapılan çalışmalar neticesinde yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilerek, kanıtların ve mevcut durumun kriterlerle kıyaslanması yoluyla denetim bulgularına ulaşılmıştır. Sayıştay Konu Denetimi Rehberinde öngörülen şekilde gerekli kalite kontrol süreçleri işletilerek denetim raporu tamamlanmıştır.

1.2. Denetim Soruları

Denetim aşağıdaki temel sorular çerçevesinde yürütülmüştür:

Temel Soru 1: SKA'ların gerçekleştirilmesini sağlamak üzere politika çerçevesi amaca uygun şekilde oluşturulmuş mudur?

Temel Soru 2: SKA'ların ve ilgili göstergelerin izlenmesine yönelik veri toplanması, analiz edilmesi ve sonuçların raporlanması süreçleri etkin işleyecek şekilde kurgulanmış mıdır?

Temel Soru 3: SKA'ların gerçekleştirilmesini ulusal düzeyde değerlendiren ve raporlayan bir sistem kurulmuş mudur?

1.3. Konu Hakkında Bilgi

Birleşmiş Milletler (BM) üye ülkeleri 2015 yılında “Dünyamızı Dönüştürmek: Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi”ni kabul ederek herkes için daha iyi bir geleceğe yönelik çalışmayı ve “hiç kimseyi geride bırakmamayı” taahhüt etmişlerdir. Bu küresel gündem 2030 yılı sonuna kadar tüm BM ülkelerinde devlet faaliyetlerini canlandırmaya yönelik 17 sürdürülebilir kalkınma amacını (SKA) ve bunlarla ilgili 169 hedef ile 232 adet küresel göstergiyi içermektedir. SKA’lar genel olarak yoksulluğu sona erdirmek, eşitsizlik ve adaletsizlikle mücadele, ekonomik büyüme, enerji, sürdürülebilir tüketim ve üretim, sanayileşme ve iklim değişikliği ve diğer konuları kapsamaktadır.

SKA’lar yasal olarak bağlayıcı değildir ancak BM, hükümetlerden 17 amacı gerçekleştirmek için süreci sahiplenmelerini ve ulusal düzenlemeler oluşturmalarını beklemektedir. 2030 Gündemi içerisinde vurgulanan en kritik hususlardan biri, sürdürülebilir kalkınma çabalarında toplumsal kesimlerin mümkün olan en yüksek oranda sürece dahil edilmesidir.

Şekil 1: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

2030 Gündeminin önsözünde sürdürülebilir kalkınma amaçlarının temel ilkelerinin Şekil 2’de gösterilen insan, gezegen, refah, ortaklık ve barış (5P- People, Planet, Prosperity, Partnership, Peace) olduğu belirtilmektedir. Amaçların gerçekleştirilmesinde bu beş ilkenin her zaman göz önünde bulundurulması ve amaçların beş ilkeyle uyumlu şekilde hayata geçirilmesi öngörülmektedir.

Şekil 2: Sürdürülebilir Kalkınma ve 5P

2016 yılında gerçekleştirilen BM Yüksek Düzeyli Siyasi Forum (HLPF) ilk toplantısında aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 22 ülke, 2030 Gündeminin ve SKA'ların gerçekleştirilmesine ilişkin Gönüllü Gözden Geçirme Raporlarını (VNR) sunmuştur. VNR'ler; ülkelerin 2030 Gündemini uygulamaya yönelik çabalarını, elde ettikleri başarıları ve kazandıkları tecrübeleri içeren gönüllü değerlendirme raporlarıdır ve ülkelerin SKA'lara yönelik ilerlemeleri ölçüp raporlamalarını, BM tarafından da izlemenin yapılmasını sağlayan araçlardır. Bu raporlar, BM sürdürülebilir kalkınma bilgi platformu (Sustainable Development Knowledge Platform) aracılığıyla kamuoyu ile paylaşılmaktadır.

VNR'lerde yer verilen hususların ve 2030 Gündeminin bütün yönleriyle hayata geçirilip geçirilmediğinin değerlendirilmesi adına yüksek denetim kurumları (YDK'lar) da sürece dahil olmaktadır. BM ülkelerinin SKA'ları uygulaması yönünde yaptıkları çalışmaların bağımsız bir bakış açısıyla değerlendirilmesi, sürecin iyileştirilmesine yönelik öneriler sunulması ve ülkelerin çalışmaları konusunda bütüncül bir gözden geçirme yapılması açısından YDK denetimlerinin rolü önemlidir. Genellikle uygulamadan sonra denetim yapan YDK'ların, 2030 Gündemi söz konusu olduğunda henüz uygulama tamamlanmadan mevcut çalışmalara dahil olması, sürecin iyileştirilmesine katkı sağlayacak önemli bir etken olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle uygulama öncesi denetim niteliğindeki "SKA'ların gerçekleştirilmesine yönelik hazırlık süreçlerinin değerlendirilmesinin" bundan sonraki aşamalara yön vererek ulusal ve küresel düzeyde 2030 Gündeminin başarısına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

INTOSAI

Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Örgütü (INTOSAI), 2017-2022 Stratejik Planında YDK'lara, SKA'ların izlenmesine ve gözden geçirilmesine katkı sağlamaları, ülkelerin SKA'ların uygulama, izleme ve SKA'lara karşı sağlanan ilerlemeyi raporlamaya yönelik hazırlık durumlarını değerlendirmeleri gibi hedefler koymuştur. Bu doğrultuda INTOSAI, INTOSAI Kalkınma Girişimi (IDI- INTOSAI Development Initiative) ve çeşitli ülke YDK'larının da katkılarıyla kapasite geliştirme çalışmaları yürütmüş ve bu çalışmalar sonucunda

da SKA denetimlerinin yürütülmesine ilişkin metodoloji ve rehberler geliştirmiştir. INTOSAI ilk aşamada YDK'ların ülkelerinde SKA'ların gerçekleştirilmesine yönelik hazırlık süreçlerinin denetimini yapmasını, sonrasında da uygulamaya yönelik denetimleri yürütmesini tavsiye etmektedir. Bu bağlamda INTOSAI örgütleri SKA'ların gerçekleştirilmesine yönelik hazırlık süreçlerinin denetimine yönelik metodolojiyi belirleyen rehber çalışmaları yürütmüştür. Halen INTOSAI ve YDK'lar ile ilgili diğer çatı örgütlerin SKA'ların gerçekleştirilmesinin denetimine yönelik kapasite geliştirme çalışmaları devam etmektedir.

SKA'ların gerçekleştirilmesine yönelik hazırlık süreçlerinin değerlendirilmesi çalışması, SKA'ları uygulamak için kurulan veya kurulması öngörülen sistemlerin değerlendirilmesi, SKA'ların etkin şekilde uygulanmasını sağlayacak önerilerin geliştirilmesi ve değerlendirme sonucunda elde edilen tespitlerin raporlanması konusuna odaklanmaktadır.

Türkiye'de Sürdürülebilir Kalkınma ve 2030 Gündemi

"Sürdürülebilir kalkınma" kavramı 2000'li yıllardan itibaren Türkiye'nin temel strateji, politika ve plan belgelerinde "sürdürülebilir büyüme", "sürdürülebilir ekonomi" kavramları ile birlikte kullanılmıştır.

Uluslararası politika taahhüt belgeleri açısından bakıldığında, Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma alanında ağırlıklı olarak Birleşmiş Milletler kararlarını politikalarına aktardığı görülmektedir. Türkiye, Birleşmiş Milletler kararları doğrultusunda bazı alanlarda programlar ve eylem planları da hazırlamıştır. Bu dokümanların bir kısmı Birleşmiş Milletler konferanslarına hazırlık aşamalarında ulusal raporlar olarak üretilmiş (2002 Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Ulusal Raporu), bir kısmı da konferans kararları gereği hazırlanması gereken dokümanlar olmuştur (Ulusal Gündem 21 Programı, Yerel Gündem 21 Programları). 2000 yılında yapılan Bin Yıl Zirvesi sonunda belirlenen Binyıl Kalkınma Hedefleri doğrultusunda Türkiye 2005 ve 2010 yıllarında Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporlarını yayımlamıştır.

Avrupa Birliği'nin sürdürülebilir kalkınma politikaları, Avrupa Birliği üyelik süreci ile birlikte Türkiye açısından önem kazanmıştır. 2003 yılında Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Programının orta vadeli hedefleri arasında sürdürülebilir kalkınma prensiplerinin sektörel politikalarda benimsenmesine yer verilmiştir. Bu çerçevede Devlet Planlama Teşkilatı tarafından Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP- United Nations Development Program) ve Avrupa Birliği'nin işbirliğinde 2006-2008 yılları arasında Sürdürülebilir Kalkınmanın Sektörel Politikalara Entegrasyonu Projesi uygulanmıştır.

Türkiye'de sürdürülebilir kalkınma taahhütleri açısından önemli olan bir başka uluslararası faaliyet alanı OECD ile yapılan çalışmalardır. OECD Çevre Politikaları Komitesi tarafından 1992 yılında hazırlanan Türkiye'de Çevre Politikaları Raporunda Türkiye'nin çevre ile kalkınmayı bağdaştırma problemiyle karşı karşıya olduğu belirtilmiş ve uyuma yönelik tavsiyeler yer almıştır.

2002 yılındaki BM Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi sonucunda kabul edilen Johannesburg Uygulama Planında ülkelerin ulusal düzeyde yasal ve kurumsal çerçeveleri geliőtirmeleri öngörülmektedir. Sürdürülebilir kalkınma politikalarına üst karar verici düzeyinde odaklanılabilmesi için etkin bir kurumsal yapının varlığı ve bu yapının yerel/bölgesel düzeye de yansması önemlidir. 2006 yılında, sürdürülebilir kalkınma yaklaşımının Türkiye’de bir sistem bütünlüğü içerisinde strateji, plan ve programlara entegre edilmesini sağlamak amacıyla Kalkınma Bakanlığı nezdinde DıŐıŐleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Çevre ve Orman Bakanlığının temsil edildiği Ulusal Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu kurulmuştur.

Ülkemizde 2030 Gündemine ait sürecin koordinasyonu Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB) tarafından yürütölmektedir. SBB içerisinde bu görev “Sektörler ve Kamu Yatırımları Genel Müdürlüğü Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Dairesi” koordinasyonunda yerine getirilmektedir. Göstergeler ve izleme ile ilgili uluslararası süreci ise Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) takip etmektedir. TÜİK’te “Ekonomik ve Sosyal Göstergeler Daire Başkanlığı Sürdürülebilir Göstergeler Grubu” tarafından ilgili faaliyetler yürütölmektedir. Söz konusu iki kurum SKA’ların gerçekleştirilmesine yönelik koordinasyonun ve izlemenin odak noktaları olsa da sürece dahil olan çok sayıda bakanlık, uygulayıcı kuruluş, yerel yönetim, sivil toplum kuruluşu ve BM örgütü bulunmaktadır.

**İKİNCİ
BÖLÜM**

2. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİNİ SAĞLAYACAK ULUSAL POLİTİKA ÇERÇEVESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

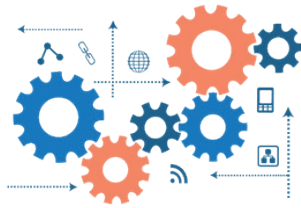
2.1. 2030 Gündeminin Ulusal Politikalara Yansıtılması

2.1.1. SKA'ları gerçekleştirmeye yönelik ulusal bir plan veya strateji bulunmakta mıdır ?

2015 yılında BM Genel Kurulunda 2030 Gündemini gönüllü kabul eden ülkelerden biri olarak Türkiye, SKA'ların gerçekleştirilmesini sağlamak üzere ayrı bir ulusal plan veya strateji hazırlanması yerine SKA'ların ulusal kalkınma stratejilerine entegre edilerek uygulanması yöntemini benimsemiştir ve 2019-2023 dönemini kapsayan 11.Kalkınma Planı SKA'lar dikkate alınarak hazırlanmıştır.

BM Kararı; küresel hedeflerin ulusal planlama süreçlerine, politikalara ve stratejilere nasıl dahil edileceğine ülkelerin karar vereceğini belirtmekte ve varsa mevcut sistemlerin entegrasyona uygun olması halinde bu sistemlerin kullanılmasını teşvik etmektedir (2030 Agenda for Sustainable Development - UN 2015).

Türkiye, ulusal kalkınma planı sistemine sahip bir ülke olarak SKA'ların bu sisteme entegre edilmesini tercih etmiştir. Türkiye'de 1963 yılından günümüze kadar planlı kalkınma anlayışı benimsenmiş ve bu doğrultuda 2019 yılı itibarıyla her biri beşer yıllık dönemleri kapsayan toplam 11 kalkınma planı hazırlanmıştır. Kalkınma planları merkezi yönetim tarafından hazırlanan, ulusal ölçekte en üst düzey politika ve hedefleri belirleyen ve

TBMM tarafından onaylanarak yürürlüğe giren belgelerdir. 3067 sayılı "Kalkınma Planlarının Yürürlüğe Konması ve Bütünlüğünün Korunması Hakkında Kanun" kalkınma planlarının TBMM'de görüşülmesi ve onaylanmasına ilişkin hükümleri düzenlemektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde kalkınma planlarının ulusal düzeyde tüm kamu kurumlarını bağlayıcı niteliği olan, aynı zamanda özel sektör kuruluşlarına da yol gösterici niteliği haiz belgeler olduğu görülmektedir.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Grubu (UNDG - United Nations Development Group) tarafından yayımlanan ve BM ülke ekipleri ile BM üye ülkelere plan ve politikalarının SKA'lar ile uyumlaştırılması konusunda yol gösterici olması amacını taşıyan "Sürdürülebilir Kalkınma İçin 2030 Gündeminin Benimsenmesi (Mainstreaming the 2030 Agenda for Sustainable Development, Reference Guide to UN Country Teams, Mart 2017)" başlıklı Rehber'de öncelikle mevcut strateji ve planların SKA'larla karşılaştırılması ve boşluk analizinin yapılması önerilmektedir. Buna uygun şekilde Türkiye'de de 2030 Gündeminin kabulünün ardından söz konusu dönemde yürürlükte olan 10.Kalkınma Planının SKA'lar ile karşılaştırması yapılarak hangi alanlarda boşluk olduğu tespit edilmiştir. Kalkınma Bakanlığı (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/17.md) tarafından hazırlanan "SKA-Kalkınma Planı Karşılaştırma Tablosu" incelendiğinde 2030 Gündeminin kabul edilmesinden daha önce hazırlanan 10. Kalkınma Planının (2014-2018) yaklaşık 100 tane SKA hedefini kapsadığı görülmektedir. Bu bağlamda 2030 Gündeminin kabulünden önce halihazırda Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin birçok hususu kalkınma stratejisine aldığı değerlendirilmektedir. Türkiye, 2016 yılında Yüksek Düzeyli Siyasi Forum'a (High Level Political Forum, HLPF) sunulmak üzere Gönüllü Ulusal Gözden Geçirme Raporunu (VNR) hazırlayarak BM Genel Kurulu'nda sunmuştur. Söz konusu raporda da 10. Kalkınma Planı ile SKA'lar arasında yüksek seviyede uyum olduğunun tespit edildiği belirtilmektedir.

2015 yılında SKA'ların kabul edilmesinin ardından Kalkınma Bakanlığı bünyesinde durum analizi yapılması için "Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Kapsamında Türkiye'nin Mevcut Durum Analizi Projesi" başlatılmıştır. Söz konusu proje ile Türkiye'nin mevcut durumunun SKA'lar bağlamında incelenmesi, bu hedeflerden Türkiye'nin politika ve öncelikleriyle örtüşenler ile Türkiye'de hedefler bağlamında politika ve proje eksikliği olan alanların tespit edilmesi ve politika önerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Mevcut durum analizi yapılırken hedefler bazında politikalar (Kalkınma Planları ve Yıllık Programlar), stratejiler (Sektörel ve Tematik Strateji Belgeleri), ilgili mevzuat, kurumsal çerçeve işleyişleri ve hedeflerle örtüşen projeler değerlendirilerek boşluklar ve gelişime açık alanlar belirlenmeye çalışılmıştır. Tüm bu çalışmaların birlikte değerlendirilmesi sonucunda her bir hedef bazında gelişimin değerlendirildiği bir harita hazırlanmış, politika ve strateji ağırlıklı öneriler geliştirilmiştir. Proje, geniş katılım sağlanarak yürütülmüş, ilgili tüm kurum ve kuruluşlarla görüşmeler yapılarak "Hizmete Özel" Mevcut Durum Analizi Raporu hazırlanmıştır.

Mevcut Durum Analizi Raporunda, sürdürülebilir kalkınma perspektifinin başta 11. Kalkınma Planı (2019-2023) olmak üzere ilgili tüm politika dokümanlarına entegre edilmesinin anlamlı olacağı, SKA'lar özelindeki ulusal önceliklendirmeler dikkate alınarak Kalkınma Planında bunlara yer verilmesinin gerekliliği belirtilmektedir. Ayrıca yine aynı raporda 11. Kalkınma Planı hazırlanırken SKA'lar baz alınarak ilgili temaların altında hedeflere ilişkin daha belirgin bir biçimde politika geliştirilmesinin önerildiği görülmektedir.

Sonuç olarak 11. Kalkınma Planı hazırlanmadan önce yürütülen çalışmalar incelendiğinde; BM'nin de önerdiği şekilde boşluk analizleri yapıldığı, SKA'lar temelinde mevcut durumun ve gelişime açık alanların tespit edildiği ve bu sonuçların ulusal strateji belgesi niteliğindeki 11. Kalkınma Planına yansıtılmasına yönelik iradenin ortaya konulduğu anlaşılmaktadır.

2.1.2. SKA'ların ulusal plan ve politikalara dahil edilmesi için yapılan çalışmalar amacına hizmet etmiş midir ?

Plan hazırlık süreçlerinde mümkün olan en geniş ölçekte katılım sağlanması ve ulusal önceliklerin de dikkate alınarak SKA'ların Kalkınma Planına entegre edilmesi için gerekli tedbirlerin alındığı anlaşılmaktadır.

11. Kalkınma Planı'nda SKA'lara ilişkin ayrı bir başlığa yer verildiği, Kalkınma Planı süresince SKA'ların gerçekleştirilmesi ve sürecin koordinasyonunun sağlanması için yapılması gerekenlerin belirlendiği ancak politika ve tedbirlerin SKA'larla doğrudan ilişkilendirilmediği, tematik alanlarla ilgili politika ve tedbirlerin yazımında ise ilgili SKA'ların dikkate alındığı görülmektedir.

11. Kalkınma Planı'nda veya bundan sonra hazırlanacak planlarda hangi SKA'lara öncelik verileceği ya da 2030 yılına kadar SKA'ların gerçekleştirilmesine yönelik bir takvimlendirme yapılmamıştır.

11. Kalkınma Planı hazırlıklarına 2017 yılında başlanmıştır. Plan hazırlıkları Özel İhtisas Komisyonları (ÖİK) ile Çalışma Grupları temelinde yürütülmüş, bu gruplara geniş katılımın sağlanması ve tüm paydaşların görüş ve önerilerinin plana yansıtılabilmesi için gerekli önlemler alınmıştır. Aynı zamanda 2016 yılında sunulan VNR'da taahhüt edildiği üzere SKA'ların Plana entegrasyonunun sağlanması için birtakım tedbirler alınmıştır. En üst düzey politika dokümanı olan kalkınma planlarının ana girdisi olan ÖİK Raporlarında SKA'lara yer verilmesi sağlanarak, tüm kamu kurumlarının alanlarında hazırlayacakları

tematik veya sektörel strateji belgelerine, eylem planlarına SKA'ları entegre etmeleri konusunda farkındalık artırılmıştır. ÖİK ve Çalışma Grupları El Kitabı'nda "Başta Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri olmak üzere uluslararası belgeler dikkate alınarak bu bölümde (ÖİK ve Çalışma Grubu Raporunun 'Uluslararası Yükümlülükler' başlığı) ilgili hedef ve alt hedeflere ilişkin değerlendirmelere öncelikle yer verilmelidir" denilerek, her ÖİK ve Çalışma Grubunda SKA'ların gündeme alınmasını sağlamak için adım atılmıştır. Ayrıca yine aynı raporda "Plan, Hedef, Amaç ve Politikaların Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleriyle İlişkisi ve Uyumunu" başlığına yer verilmesi gerekli kılınarak Planda yer alacak her alanın SKA'larla ilişkisinin kurulması için tedbir alınmıştır. Aynı zamanda tüm ÖİK ve Çalışma Gruplarında yer alan Kalkınma Bakanlığı sektör uzmanlarına SKA'larla ilgili bilgi verilmiş ve farkındalıkları sağlanarak SKA'ların ilgili temalarda dikkate alınması için bir önlem daha alınmıştır.

Yukarıda bahsedildiği üzere ÖİK ve Çalışma Grupları oluşturulurken mümkün olan en geniş katılımın sağlanması amaçlanmış ve kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, akademik çevreler, sivil toplum kuruluşları ile özel sektör temsilcilerinden oluşan ekipler oluşturulmuştur. Bu kapsamda katılımçılık ve uzmanlık esasına göre toplam 43 adet ÖİK ve 32 adet çalışma grubu kurulmuş, bu komisyon ve grupların çalışmaları vasıtasıyla toplamda yaklaşık 12 bin kişinin katkısı alınmıştır. ÖİK'ler ve çalışma grupları konularıyla ilgili mevcut durum, sorun alanları, hedeflerin gerçekleştirilmesi için politika önerileri ve değerlendirmeler içeren raporlar hazırlamakla yükümlü tutulmuştur. Bu bağlamda değerlendirildiğinde ulusal strateji belgesinin hazırlanmasında tüm paydaşların katılımını sağlayacak, görüş ve önerilerinin Kalkınma Planına yansıtılmasına imkan verecek bir mekanizmanın kullanıldığı görülmektedir.

11. Kalkınma Planı, 08 Temmuz 2019 tarihinde TBMM'ye sunulmuş ve 18 Temmuz 2019 tarihinde TBMM Genel Kurulunda kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Yayımlanan Plan incelendiğinde SKA'lara ilişkin ayrı bir başlığa yer verildiği, Kalkınma Planı süresince SKA'ların gerçekleştirilmesi ve sürecin koordinasyonunun sağlanması için yapılması gerekenlerin belirlendiği ancak planda yer alan politika ve tedbirlerin hangi SKA'lara hizmet ettiği ilişkin ilişkilendirilmediği, tematik alanlarla ilgili politika ve tedbirlerin yazımında ilgili SKA'ların dikkate alındığı görülmektedir. Ulusal stratejilerin SKA'larla uyumlaştırılması sürecinde BM'nin üye ülkelere sunduğu tavsiye, politika ve plan belgelerinde SKA ilişkisinin açıkça kurulması ve doğrudan SKA'lara atıf yapılması yönündedir. 11. Kalkınma Planının onaylanmasının ardından bu bağlantının kurulmasına yönelik çalışmalara başlanıldığı ve 2019 yılı sonu itibarıyla bu çalışmaların devam ettiği anlaşılmaktadır.

Plan, politika ve strateji belgelerinin SKA'lar ile bağlantılarının açıkça yazılı olmasının sürecin etkin yönetimini ve kurumların farkındalığını sağlamak, aynı zamanda en üst düzey sahipliği göstermek için faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

SKA'ların entegrasyonunun sağlanması için hazırlık süreçlerinde gerekli önlemler alınmış olmakla birlikte bu önlemlerin sonucunu değerlendirmek üzere 11. Kalkınma Planının yayımlanmasından önce SKA uyumu konusunda gözden geçirme çalışması yapılmadığı anlaşılmaktadır. 11. Kalkınma Planı'nda veya bundan sonra hazırlanacak planlarda hangi SKA'lara öncelik verileceği ya da 2030 yılına kadar SKA'ların gerçekleştirilmesine yönelik takvimlendirmenin nasıl olacağı konusunda bir planlama yapılmamıştır.

Beş yıllık süreyi kapsayan bir plan döneminde tüm SKA'ların gerçekleştirilmesinin gerçekçi bir yaklaşım olamayacağı, bu nedenle plan hazırlık süreçlerinde SKA'lar için önceliklendirme çalışması yapılarak 2030'a kadar bir öngörü oluşturulmasının fayda sağlayacağı değerlendirilmektedir.

11. Kalkınma Planı yayınlanmasını müteakip, "SKA-Kalkınma Planı Karşılaştırma Tablosu"nun güncellenmesi niteliğinde olacak ve 11. Kalkınma Planı ile SKA'ların örtüşmesini gösterecek çalışmaya başlanmıştır. Örtüşme çalışmasının tamamlanması ile Kalkınma Planı ve SKA'ların uyumunun net bir şekilde ortaya konulabileceği, 2019-2023 dönemi içinde hangi SKA'ların gerçekleştirilmesine yönelik faaliyetler gerçekleştirileceğinin görülebileceği ve SKA-Kalkınma Planı ilişkisi kurularak gerçekleştirmelerin SKA temelinde izlenmesinin mümkün kılınabileceği değerlendirilmektedir.

Kurumların ilgili oldukları hedefleri kurumsal plan ve belgelerine yansıtılabilmeleri için Kalkınma Planı-SKA bağlantısının daha net bir şekilde kurulmasının önem arz ettiği değerlendirilmektedir.

2.2. 2030 Gündeminin Gerçekleştirilmesinde Kurumsal Sorumluluklar

2.2.1. SKA'lara yönelik kurumsal sorumluluk dağılımı açık şekilde yapılmış mıdır?

2030 Gündeminin uygulayıcıları olacak kurumların sorumluluk alanlarının dağılımı ve bu alanlar hakkında farkındalıklarının sağlanmasına yönelik çalışmalar yapıldığı ancak bu çalışmaların beklentilere göre başarısının sınırlı kaldığı, istenilen sonucu sağlamada yetersiz kaldığı değerlendirilmektedir.

11. Kalkınma Planının yayımlanmasının ardından kurumsal sorumlulukların dağılımına ilişkin SBB tarafından çalışmalar yapıldığı ve bunların ilgili kurum ve kuruluşlarla paylaşıldığı, mutabık kalınmasının ardından resmi olarak yayımlanacağı bilgisi edinilmiştir. Ancak söz konusu kurumsal sorumluluk dağılımı çerçevesinde SKA'larla doğrudan ilişki kurulmadığı anlaşılmaktadır.

2016 yılında hazırlanan "Mevcut Durum Analizi Raporu" ile SKA'ların tümü için kurumsal sorumluluk dağılımı yapılmış ve ilgili sorumluluk dağılımı tablosuna raporda yer verilmiştir. Bu tablonun hazırlanması sürecinde ilgili tüm kurumların görüşleri alınmış ve tüm sorumlu kurumlar tarafından onaylanan sorumluluk tablosuna "Hizmete Özel" raporda yer verilmiştir. Ancak sorumluluk dağılımı konusunda ilgili kurumlar nezdinde yeterli farkındalık sağlanamamıştır.

Kurumlar arası işbirliği ve koordinasyonun sağlanması ve ihtiyaç duyulan bilgi ve verinin temini ve 2019 yılı VNR hazırlıkları için Cumhurbaşkanlığı onayı ile Strateji Bütçe Başkanlığı yetkilendirilmiştir. Bahsi geçen yazı ilgili görülen tüm kamu kurumlarına gönderilerek süreçten haberdar olmaları ve hazırlıklara katkı sunmaları sağlanmıştır. Bu bağlamda ilgili kurumlar belirlenirken Mevcut Durum Analizi Raporundaki sorumluluk tablosu esas alınmıştır. Ayrıca yine ilgili olduğu düşünülen kamu kurumlarının SKA'larla ilgili yaptıkları faaliyetler, projeler ve bunlara yönelik oluşturdukları kurumsal hedeflerin öğrenilmesi amacıyla bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Söz konusu çalışmalar sonucunda sorumluluk tablosuyla ilgili olarak kurumlar arasında gerçekleştirilen müzakereler sonrasında güncellenen tabloya 2019 VNR'de yer verilmiştir. VNR taslağının resmileşmeden önce kurumlara görüş için gönderilmiş olduğu dikkate alındığında kurumların sorumluluk alanlarıyla ilgili olarak doğrudan ve dolaylı şekilde bilgilendirilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Ancak VNR hazırlıkları kapsamında katkısı

alınan ve sorumluluk tablosunda sorumlu olduğu görülen kurumlarla yapılan görüşmeler neticesinde kurumların bir kısmının sorumluluk alanlarıyla ilgili yeterli farkındalığa ve bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Bunun sebebinin genel olarak kurumların içinde bilgi paylaşımının sınırlı olması, SKA'larla ilgili yazışmaları yürüten birimlerin uygulayıcı birimlerden farklı olması ve SKA'larla ilgili çalışmaların tüm birimlere yayılması gerektiği halde yalnızca birkaç birimin sorumluluğu gibi algılanması olduğu değerlendirilmektedir.

SKA'lara yönelik kurumsal sorumlulukların kurumlara tevdi edilmesinde iletişimin kurumların en üst düzey yöneticileriyle kurulmasının fayda sağlayacağı değerlendirilmektedir.

11. Kalkınma Planının yayımlanmasının ardından sorumluluk dağılımına ilişkin SBB tarafından çalışmalar yapılmış ve kurumsal sorumluluklar ilgili kurum ve kuruluşlarla paylaşarak mutabık kalınan şekilde sorumluluk dağılımı kesinleştirilmiştir. Ancak söz konusu kurumsal sorumluluk dağılımı çerçevesinde SKA'larla doğrudan ilişki kurulmadığı anlaşılmaktadır.

Kurumsal sorumlulukların belirlenmesinin bir diğer boyutu da belirli bir hedefin gerçekleşmesinde birlikte çalışacak kurumların sorumluluk alanlarının belirlenmesidir. Kurumlar arası işbirliğinin yeterince güçlü olmaması SKA'ların başarılı bir şekilde uygulanmasını olumsuz yönde etkileyebilecek bir faktördür. Kurumlar arası işbirliği ve ortak çalışma kültürünün alınacak tedbirlerle geliştirilmesi ve birden fazla kurumu ilgilendiren hedeflerde sorumluluk dağılımlarının net şekilde yapılması halinde birden fazla kurumun faaliyeti ile gerçekleştirilecek hedef ve amaçlara ulaşılmasına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Kurumsal sorumluluk tablosunun, Kalkınma Planında yer alan politika ve tedbirlere ilişkin sorumlulukların bunların SKA'larla bağlantısı kurularak yayımlanmasının kurumların sorumluluk alanlarının netleştirilmesi, kurumların sürece daha etkin şekilde dahil edilmesi ve kurumlar arası işbirliğinin gerçekleştirilebilmesi için önemli olduğu değerlendirilmektedir.

2.2.2. Kalkınma planlarının yıllık programlarla izlenmesi mekanizması SKA'ların gerçekleşmesini izlemek için uygun mudur?

2030 Gündeminin gerçekleştirilmesi için SKA'ların ulusal kalkınma planına entegrasyonu yönteminin tercih edilmiş olması, Kalkınma Planına ilişkin olarak yapılacak takip ve değerlendirmenin SKA'ların izlenmesini de içereceği anlamına gelmektedir. Ancak Kalkınma Planları üzerinde mevcut sistem ile yapılan izlemenin etkin olmadığı ve SKA'ların gerçekleşmesini takip etmek ve değerlendirmek için istenilen amaca yeterli düzeyde hizmet etmeyeceği düşünülmekte olup, SKA'ların gerçekleşmesini de takip etmeyi sağlayacak önlemler almasının sürece katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Mevcut sistem ile yıllık programların, dolayısıyla kalkınma planlarının izlenmesi, kurumların kendilerine tedbir olarak atanan konularda gelişmelerini bir portal aracılığıyla üçer aylık dönemler itibarıyla SBB'ye bildirmesi, ilgili sektör uzmanları tarafından bu bilgilerin değerlendirilerek bir rapor hazırlanması ve SBB Planlar ve Programlar İzleme ve Değerlendirme Dairesine gönderilmesi yoluyla yapılmaktadır. İzleme ve değerlendirmeyle görevli daire başkanlığında sektör dairelerinden gelen raporlar birleştirilmekte ve genel değerlendirme raporu hazırlanarak görüşülmek üzere Cumhurbaşkanlığına sunulmaktadır.

Yıllık programlarda yer alan göstergelerin bazı durumlarda sayısal olmayışı veya sayısal gösterge oluşturmanın mümkün olmaması, gerçekleşmenin ölçülememesine ve dolayısıyla izlemenin etkin yapılamamasına sebep olmaktadır. Bu nedenle yıllık programların hazırlanmasında izleme yapılmasına imkan tanıyacak bir sistem geliştirilmesinin ve izlemenin somut ve sayısal göstergeler üzerinden yapılmasının sağlanmasının önemli olduğu görülmektedir.

SKA'ların kalkınma planlarına ve politikalar vasıtasıyla yıllık programlara entegre edilmesiyle birlikte yıllık programların izlenmesi SKA'larla ilgili politikaların da izlenmesi anlamına gelecektir. Ancak yıllık programların izlenmesi sürecinde SKA'ların gerçekleştirmelerinin de sağlıklı bir şekilde değerlendirilebilmesi için politika ve tedbirlerin SKA'larla bağlantısının açık şekilde kurulmuş olması gerekmektedir.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş ve 11. Kalkınma Planının yayımlanması ile birlikte Planın izlenmesine yönelik yeni bir sistem tasarımı üzerinde çalışıldığı anlaşılmaktadır.

SBB'nin izleme sistemine yönelik yapmakta olduğu güncelleme çalışmalarında SKA'ların gerçekleşmesini de takip etmeyi sağlayacak önlemler alması sürece katkı sağlayacaktır.

2.2.3. Performans esaslı bütçeleme sistemi SKA'ların gerçekleştirilmesini sağlamak için uygun bir mekanizma sağlamakta mıdır?

SBB'nin genel koordinasyonunda kurumların uygulayıcı olarak rol aldıkları yapının yeterli seviyede olduğu görülmektedir.

Türkiye'de uygulanmakta olan performans esaslı bütçeleme (PEB) sistemi ile kamu kurum ve kuruluşlarının tabi olduğu planlama sisteminin SKA'ların gerçekleştirilmesini sağlamak ve takip etmek için uygun bir altyapı sağladığı değerlendirilmektedir. Sistem, en üst düzey politika belgesi olan kalkınma planında ve yıllık programlarda yer alan politika ve tedbirlerin kurumların stratejik planlarına ve dolayısıyla performans programlarına yansıtılmasını gerektirmektedir. Bu sistemde SKA'ların uygun şekilde kalkınma planına entegre edilmesiyle birlikte kurumlar açısından sorumluluklar tanımlanmış olacak, kurumlar sorumluluklarının gereğini planlarına ve programlarına amaç ve hedef olarak koyacak ve bunları gerçekleştirebilmek için faaliyetlerini planlayarak bütçe talep edecektir. Gerçekleşmeler ise faaliyet raporları aracılığıyla ölçülecek, değerlendirilecek ve raporlanacaktır. Dolayısıyla PEB sistemi kalkınma planları aracılığıyla SKA'lara yönelik sorumluluk dağılımını, faaliyetlerin bütçelendirilmesini ve gerçekleştirmelerin ölçümü ve değerlendirilmesini sağlayacaktır. 2019 yılı VNR'de de belirtildiği üzere SBB'nin genel koordinasyonunda kurumların uygulayıcı olarak rol aldıkları bu yapının yeterli seviyede olduğu görülmektedir.

PEB sisteminin SKA'ların gerçekleştirilmesini sağlamaya yönelik uygun bir araç olarak değerlendirilebilmesi yalnızca merkezi yönetim kapsamındaki kurumlar için mümkündür. Çünkü sistem gereği yerel yönetimler PEB'e dahil olsa da bu kurumların hazırladığı stratejik planların ve performans programlarının kalkınma planları ile uyumunu gözeten bir mekanizma oluşturulmadığı sürece, söz konusu kurumların SKA'ların gerçekleştirilmesi hususunda sorumluluklarının yeterli seviyede takip edilmesinin imkan dahilinde olmayacağı değerlendirilmektedir.

Özellikle yerel yönetimlerin stratejik planlarının ve faaliyetlerinin kalkınma planı veya SKA'larla uyumunu değerlendiren ve yol göstericilik sağlayan bir kuruluş bulunmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu konuda Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü ile Türkiye Belediyeler Birliği'nin (TBB) yerel yönetimlere ilişkin hususların takibi sürecinde görev alabileceği değerlendirilmektedir.

Bazı Kurumların SKA'ları kurumsal plan ve politika belgelerine yansıttıkları ve SKA'ları uygulama için bazı projeler geliştirdikleri görülmektedir. Bu çalışmaların tüm kurumlar tarafından yapılmasını teşvik etmek ve kalkınma planları doğrultusunda öncelik verilen SKA'lara etkin şekilde erişmek için bütün paydaşların işbirliği ve katılımıyla bir koordinasyon mekanizması oluşturulmasının fayda sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Çeşitli kamu kurumları ve yerel yönetim kuruluşları nezdinde yapılan çalışmalar neticesinde, kurumların bir kısmında SKA'lara yönelik farkındalığın yüksek seviyede olduğu görülmüştür. SKA'lara ilişkin farkındalığın genellikle kurumsal faaliyet ve projeler kapsamında uluslararası çalışmalara katılım sayesinde arttığı anlaşılmaktadır. Kurumlar arasında stratejik planları ile SKA'lar arasındaki uyumu tespit etmek amacıyla örtüşme-haritalandırma çalışması yapanlar, bu çalışmalar sonucunda tespit edilen boşlukları bir sonraki stratejik plan dönemi için amaç ve hedefe dönüştürenler ve kurum içinde SKA'lara yönelik farkındalığı artırmaya dönük çeşitli faaliyetleri gerçekleştiren kurumlar bulunmaktadır. SKA'ların uygulamaya geçirilmesine yönelik olarak merkezi düzeyde yeterli bir koordinasyon sözü konusu olmayıp, kurumlarca kendi inisiyatifleriyle yürütülmektedir. Bu nedenle bazı kurumların SKA'lara yönelik çalışmalarının ileri düzeyde, bazı kurumların ise henüz farkındalık sağlama aşamasında olduğu anlaşılmaktadır. Mevcut durumda kurumların kapasiteleri, farkındalıkları ve SKA'ları uygulamaya hazır olma seviyeleri arasında büyük farklılıklar olduğu görülmektedir.

SKA'ların gerçekleştirilmesini sağlamak üzere yerel yönetimler ve özellikle belediyeler açısından yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde yerel yönetimler açısından da kurumsal farklılıkların yüksek düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. 2030 Gündeminin gerçekleştirilmesi için SKA'ların yerelleştirilmesinin önemi gerek BM dokümanlarında gerekse Türkiye'nin hazırladığı VNR'lerde özellikle vurgulanmaktadır. Ancak Türkiye'de yerel yönetimlerin sayıca fazla oluşu bu alanda merkezi hükümetin çalışmasını zorlaştırmaktadır. Belediyelere yönelik kapasite geliştirme, eğitim verme ve rehberlik etme görevlerini haiz bir kamu kuruluşu olan TBB, bu alanda sorumluluk üstlenebilecek bir kurum olarak ön plana çıkmaktadır. Nitekim TBB, 2030 Gündeminin kabul edilmesinden 2019 yılına kadar belediyelerin SKA'lara yönelik farkındalıklarının sağlanması ve bilgi paylaşımı amaçlı çeşitli çalışmalar gerçekleştirmiştir. Ayrıca TBB'nin kurumsal stratejik planını hazırlarken SKA'ları amaç ve hedefleri ile ilişkilendirmesi, hangi faaliyetin hangi SKA'ya hizmet ettiğine stratejik planında atıf yapması belediyelere yol gösterici olması açısından iyi uygulama örneği olarak sunulabilecek bir çalışma niteliğindedir.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü'nün ve bir çatı kuruluş olarak TBB'nin, belediyelerin SKA'ları uygulayabilmeleri için yol gösterici olma, belediyelere sorumluluk alanları hakkında bilgi verme, belediyeler arasında koordinasyonu sağlama ve belediyelere bu alanda kapasite geliştirme hizmeti sunma görevlerini üstlenmesinin sürecin bütüncül şekilde yürütülmesini sağlamak açısından önem arz ettiği değerlendirilmektedir.

PEB sisteminin ve yakın gelecekte uygulanmaya başlanacak program bazlı bütçeleme sisteminin SKA'ları gerçekleştirmek ve gerçekleştirmeleri takip etmek amacıyla kullanılması için üst düzey bir iradenin ortaya konulması sürece katkı sağlayacaktır. 11. Kalkınma Planı'nda yer alan "Kurumsal stratejik planlar ile sektörel ve tematik politika belgeleri hazırlıklarında SKA'larla uyum gözetilecektir" ifadesi ile en üst

düzeydeki politika belgesinde kurumsal uyumun sağlanmasına yönelik bir irade ortaya konulmuştur. Ancak kurumların bu doğrultuda gerçekleştirecekleri çalışmaların kontrolünün yapılması ve kurumlara bu yönde kapasite geliştirmeye yönelik rehberlik sağlanması gerektiği de görülmektedir. Bu yönde yapılacak çalışmaların koordinasyon içinde yürütülmesi sürecin bütüncül şekilde değerlendirilebilmesi için önem arz etmektedir.

2.2.4. Bölgesel örgütlerin SKA'larla ilgili süreçlere katılımı sağlanmış mıdır ve bu örgütler düzeyinde sorumluluk dağılımı yapılmış mıdır?

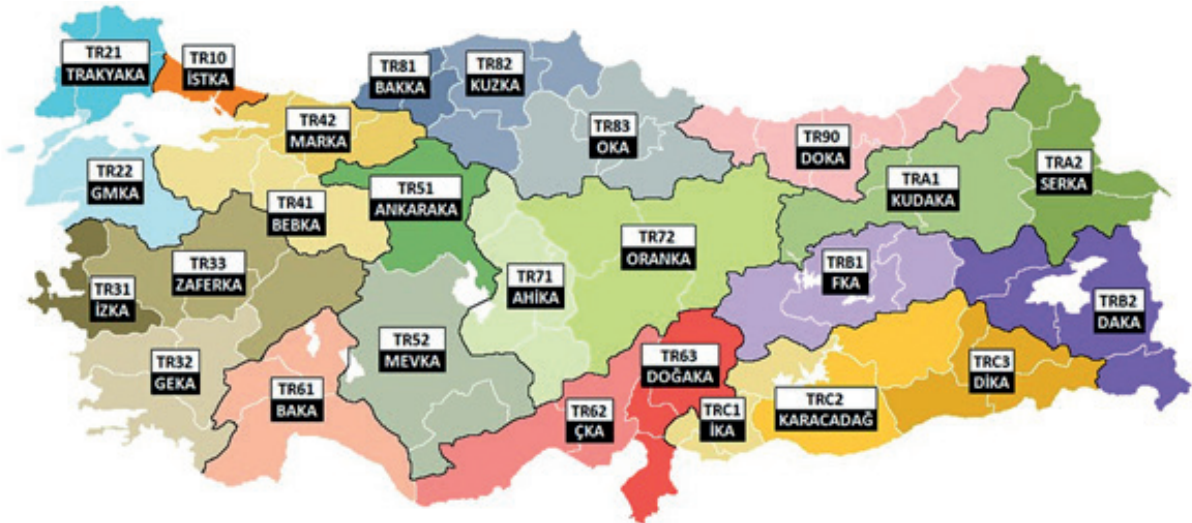
Bölgesel düzeyde SKA'ların gerçekleştirilmesine yönelik hazırlık ya da planlama çalışmalarının yeterli düzeyde olmadığı değerlendirilmektedir.

Türkiye genelinde Avrupa Birliği İstatistik Bölge Sınıflandırmasına göre oluşturulmuş 26 adet kalkınma ajansı bulunmaktadır. Bölge düzeyinde teşkilatlanan ve ülkemizin tüm illerini kapsayan ajansların kuruluş gerekçeleri incelendiğinde;

- Kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek,
- Kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek,
- Kurum ve kuruluşlar arasındaki koordinasyonu sağlamak,
- Ulusal kalkınma planı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak ve sürdürülebilirliğini sağlamak,
- Bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak,
- Bölgesel planlamayı yapmak,

gibi görevlerin ön plana çıktığı görülmektedir.

Kalkınma ajanslarına benzer yapılar olan bölge kalkınma idareleri (Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı) ise bölgesel düzeyde teşkilatlanan yapıları ile 40 ili bünyelerinde barındırmaktadır. Temel kuruluş amaçları ajanslarla benzer olan kalkınma idarelerinin, bölgesel kalkınma konusunda ajanslar gibi önemli fonksiyonları bulunmaktadır.

Kalkınma ajansları ile bölge kalkınma idarelerinin bölgelerin sürdürülebilir kalkınması konusundaki önemli rol ve sorumluluklarına rağmen, bunların 2030 Gündemi ve SKA'ların gerçekleştirilmesine yönelik hazırlık ve gönüllü raporlamaya ilişkin süreçlere dahil olmalarını sağlamak üzere merkezi düzeyde yeterli çalışma yapılmadığı anlaşılmaktadır. Söz konusu örgütler kendi faaliyet ve projelerine ilişkin bölge planlarını ve kurumsal stratejik planlarını hazırlamaktadır. Ancak farkındalık düzeyi istenilen seviyede olmadığından bu plan ve programlarda SKA'lara yer verilmesinin sağlanması, SKA'ların gerçekleştirilmesine dönük hedef ve faaliyetler belirlenmesi ya da kurumsal planların SKA'larla örtüşmesinin değerlendirilmesi gibi çalışmalar yapılmamıştır. Ayrıca ajanslar ve bölge kalkınma idareleri destek sistemleri içerisinde SKA'larla doğrudan bağlantı kuran bir yapı bulunmamaktadır.

Bölgesel düzeyde faaliyet gösteren kalkınma ajansları ile bölge kalkınma idarelerinin katılımının sağlanması ve SKA uygulanması sürecine dahil edilmeleri SKA'ların yerelleştirilebilmesi ve SKA uygulamalarının bütüncül hale getirilmesi için önem arz etmektedir.

2.3. 2030 Gündeminin Gerçekleştirilmesinde Finansal Kaynakların Değerlendirilmesi

2.3.1. 2030 Gündeminin gerçekleştirilmesi için gerekli finansman ihtiyacı tespit edilmiş midir?

BM 2030 Gündemi çok geniş bir çerçeveyi haiz olup, 2030 gündeminin gerçekleştirilmesi için ihtiyaç duyulan kaynağın gerçekçi bir şekilde tespiti ne ülkemiz ne de başka bir ülke açısından imkan dahilinde değildir. Ülkemizde de bu konuda yapılmış ayrı bir çalışma bulunmamaktadır. Ancak, 2030 Gündeminin ulusal kalkınma stratejisine entegre edilmiş olması nedeniyle ayrı bir bütçeleme yapılması ihtiyacı da ortadan kalkmıştır.

2030 Gündemini gerçekleştirmek için ihtiyaç duyulan toplam kaynağın tespit edilmesi imkan dahilinde bulunmadığından, BM ve alt örgütleri de finansman ihtiyacına yönelik tespitleri ancak belli bir hedef veya hedefe ilişkin bir faaliyet için yapmaktadır. Ancak bütüncül bir finansman ihtiyacı tespiti ve kaynak planlaması yapılamıyor olması, 2030 Gündeminin küresel ve ulusal düzeyde başarılı bir şekilde uygulanmasını ve uygulamanın izlenebilmesini olumsuz yönde etkileyecek bir risk faktörü olarak değerlendirilmektedir.

Ulusal kalkınma planları hazırlanırken politika ve tedbirler genellikle harcama odaklı belirlenmekte ancak kalkınmanın ve söz konusu harcamaların nasıl finanse edileceğine yönelik olarak da finansman modelleri üzerinde çalışılmaktadır. Bu modeller, kalkınma planı dönemi boyunca elde edilecek ulusal gelir, döviz kurları, kamu yatırımları, özel sektör yatırımları gibi unsurların tamamını dikkate alarak kalkınmanın nasıl finanse edileceğini planlama amacını taşımaktadır. Söz konusu modeller, yıllık programların ve yatırım programlarının hazırlanmasında dikkate alınmaktadır. Dolayısıyla ulusal düzeyde hazırlanan kalkınma vizyonunun bir parçası, bu vizyonun nasıl finanse edileceğine dair finansman modelleridir.

2030 Gündeminin ulusal kalkınma stratejisine entegre edilmesi yönteminin benimsenmesiyle ülkemiz açısından SKA'ların gerçekleştirilmesini sağlamaya yönelik ayrı bir bütçeleme yapılması ihtiyacı da ortadan kalkmıştır. SKA'ların Kalkınma Planı'na entegrasyonu ile birlikte 2030 Gündemi bütçe ihtiyacı da kalkınmanın finansmanına dahil olmuştur.

Kalkınmanın finansmanı tüm kalkınma planının gerçekleştirilmesinin finansmanı anlamına geldiğinden kalkınma planı içinde yer bulan SKA'ların finansmanı ve kaynak ihtiyacı da kalkınmanın finansmanı içerisinde değerlendirilecektir. Böylelikle SKA'lar için kurumların ayrı bütçe ayırmaları ya da farklı finansman kaynakları bulmaları gerekmeyecek, mevcut kaynakların kalkınma planında yer alan SKA'larla uyumlu politika ve tedbirlere yönlendirilmesi söz konusu olacaktır. Bu noktada program bazlı bütçeleme sistemine geçişle birlikte SKA'ların finansman ihtiyacının tespiti ve bu amaçlar için harcanan paranın takibinin yapılmasının kolaylaşacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda programa bağlı harcama sistemine geçişle birlikte SKA'ların program bütçe üzerinden izlenmesinin sağlanacağı görülmektedir. Bu takibin yapılması uygulama sonuçları bağlamında SKA'lar için ne kadar kaynak harcadığının görünür olmasını sağlayacak ve gelecek yıllara yönelik finansman planlaması için gerçekçi veriler sunacaktır. Söz konusu sistematğin, Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Örgütü'nün (INTOSAI) "Sürdürülebilir Kalkınma: Yüksek Denetim Kurumlarının (YDK) Rolü" başlıklı dokümanında belirtilen "sürdürülebilir kalkınma amaçlarına yönelik gerçekleştirilen faaliyetlerin harcamalarının takip edilmesini sağlayacak bir sistem kurulmuş olması" amacına da hizmet edeceği değerlendirilmektedir.

SKA'lar temelinde harcamaların takibinin yapılmasını sağlayacak bütçe altyapısının kurulmasının sürecin etkin yönetimi için kritik bir unsur olduğu ve ülkemizde program bazlı bütçeleme sisteminin bu amaca hizmet edebileceği değerlendirilmektedir.

2.3.2. Yerel yönetimlerin 2030 Gündemini uygulamak için kaynak ihtiyacı tespiti veya planlaması yapılmış mıdır?

Yerel yönetimlerin rutin olarak yürüttükleri faaliyetlerin birçoğunun aslında SKA'larla ilgili olduğu ve bunlar için ek kaynak gerekmeyeceğinden finansman tespitine ilişkin özel bir çalışmaya gerek duyulmadığı düşünülmektedir. Ancak rutin dışı proje ve faaliyetler için finansman ihtiyacının tespitine ve planlanmasına yönelik çalışma yapılmasının uygulama süreci açısından önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Yerel yönetimlerin bütçeleri yatırım programlarında yer almamaktadır. Yalnızca bazı projeler merkezi yönetim bütçesi kapsamında finanse edilmektedir. Bunlar dışında kalanlar yerel yönetimlerin kendi kaynakları ve finansman planları ile gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle yerel yönetimlerin SKA'lar özelinde finansman ihtiyacı tespiti ve planlamasının bir kısmının kalkınma planlarında yer bulduğu söylenebilir.

Yerel yönetimler de performans esaslı bütçeleme sistemine tabi olduğundan mevzuat gereği bütçelerini stratejik planları ve performans programları aracılığıyla oluşturmaktadırlar. Böylelikle SKA'ları plan ve programlarıyla ilişkilendirmeleri ve faaliyetlerini bu doğrultuda oluşturmaları halinde SKA-bütçe bağlantısını kurmuş olacaklardır. Yapılan görüşmeler neticesinde yerel yönetim birimi olan belediyelerin rutin olarak yürüttükleri faaliyetlerin birçoğunun aslında SKA'larla ilgili olduğu, bunlar için ek kaynak gerekmeyeceği dolayısıyla finansman tespitine ilişkin özel bir çalışmaya gerek duyulmadığı değerlendirilmektedir. Ancak rutin dışı proje ve faaliyet gerektiren SKA'lara ilişkin sorumluluk üstlenen belediyeler için finansman tespiti ve planlaması yapılması ek finansman ihtiyacının karşılanabilmesi için önem arz etmektedir.

Yerel yönetimler Türkiye’de henüz SKA’ların gerçekleştirilmesine yönelik farkındalık sağlanması aşamasında olduğundan finansman ihtiyacı ikinci adım olarak ortaya çıkmaktadır.

Yerel yönetimlerin program bazlı bütçeleme sistemine geçiş ile birlikte SKA’lar temelinde yürütülen faaliyet, proje ve programları takip etmesinin sağlanması ve bu veriler doğrultusunda gelecek yıllara yönelik planlamasını ve finansman ihtiyaç tespitini yapmasının önem arz ettiği düşünülmektedir. Aynı zamanda yerel yönetimlerin bu bütçeleme sisteminin kullanımı konusunda özellikle SKA temelinde yönlendirilmesini sağlayacak ve süreci koordine edecek bir mekanizmaya ihtiyaç duyulduğu da değerlendirilmektedir.

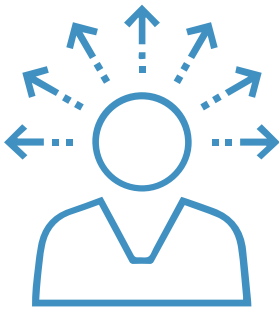
2.4. 2030 Gündemi Çalışmalarında Farkındalık ve Paydaşlarla İletişim

2.4.1. SKA’lar hakkında farkındalık sağlamaya yönelik merkezi düzeyde çalışma yapılmış mıdır?

2030 Gündemi ve SKA’lar hakkında kamuoyunda ve sürecin tüm paydaşları nezdinde farkındalık sağlanmasına yönelik merkezi düzeyde bir takım çalışmalar yapılmış olmakla birlikte iletişim süreçlerinin yönetilmesi amacıyla söz konusu çalışmaların merkezi düzeyde sistematik hale getirilmesine yönelik olarak atılması gereken adımlar olduğu değerlendirilmektedir.

2030 Gündemi ve SKA’larla ilgili farkındalık sağlamaya yönelik merkezi düzeyde yapılan çalışmalardan birisi SBB tarafından SKA’lar için bir web sitesi (www.surdurulebiliralkinma.gov.tr) kurulması olmuştur. Bu sitede SKA’ların ve hedeflerin Türkçe çevirilerine yer verilmesi, bilgi, belge paylaşılması, siteye konu hakkında dokümanların yüklenmesi vasıtasıyla yol gösterici olunması amaçlanmaktadır. Sitede 2030 gündemi ve SKA’larla ilgili ulusal ve uluslararası çok sayıda belge yer almaktadır. Web sitesinin kurulması ve kullanımı farkındalığı sağlamaya yönelik uygun bir araç olup iyi uygulama örneği olarak dikkat çekmektedir.

SKA’larla ilgili farkındalık sağlanmasına yönelik merkezi düzeyde yapılan bir diğer çalışma BM ile birlikte yürütülmüştür. Bu çalışma kapsamında kamuoyunda ve paydaşlar nezdinde SKA’lar konusunda bilinçlendirmenin sağlanması, konuya ilişkin sahipliğin ve farkındalığın artırılması amaçlanmıştır. SKA’larla ilgili yürütülecek farkındalık çalışmalarını ve iletişimi planlayan taslak bir doküman hazırlanmış ancak proje tamamlanamadığı için uygulamaya konulmamış olmakla birlikte SBB bu taslak dokümanda yer alan bazı faaliyetleri kurumsal kapasitesi imkanında gerçekleştirmiştir. Bu kapsamda yerel yönetimler, üniversite öğrencileri, akademik çevreler gibi gruplarla bir araya gelinmiş ve SKA alanında bilgilendirme yapılarak tartışma ortamı oluşturulmuştur. Ayrıca SBB ve UNDP işbirliğinde ortak çalıştaylar düzenlenerek paydaşlar nezdinde farkındalığın artırılmasına yönelik faaliyetler gerçekleştirilmiştir.

SBB 2019 yılında sunumu yapılan VNR’nin tanıtımının etkin şekilde yapılması için hizmet alımı yoluyla bir takım çalışmalar gerçekleştirmeyi planlamaktadır. Bu bağlamda sosyal medya araçlarının kullanımı, VNR’nin sunumunda kullanılacak bir videonun hazırlanması, VNR’nin görsel bakımdan zenginleştirilmesi ve yukarıda bahsedilen web sitesinin güncellenmesi gibi çalışmalar yapılarak VNR sürecinin ve SKA’lar konusunda Türkiye’deki mevcut durumun etkin bir şekilde paylaşımının sağlanması amaçlanmaktadır.

SBB tarafından gerçekleştirilen ve farkındalık sağlanması amacıyla da hizmet eden önemli bir diğer çalışma da bir veri tabanı oluşturularak kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları (STK'lar) ve özel sektör kuruluşlarının bu veri tabanına SKA'larla ilgili yürütülen projeler hakkında giriş yapmalarının sağlanması olmuştur. Veri tabanı aracılığıyla proje stoğunun tespit edilmesi mümkün olmuş, aynı zamanda SKA'ların esas uygulayıcıları olacak tüm paydaşların konu hakkında bilgilendirilmesi sağlanmıştır. Bu çalışma kapsamında özel sektör kuruluşlarının geniş ölçekte katılımının ve farkındalığının sağlanabilmesi için iletişim çatı örgütler üzerinden yürütülmüş böylelikle SBB'nin tek başına ulaşamayacağı sayıda kuruluşla ulaşılması mümkün olmuştur.

Genel olarak değerlendirildiğinde SBB'nin kurumsal olarak veya diğer kurumlarla işbirliği içinde yürüttüğü ve etkin iletişimin sağlanması ve SKA'larla ilgili farkındalığın artırılmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır. UNDP tarafından hazırlanan ve paydaşların katılımının sağlanması için önerilerin sunulduğu metinde (MAPS-Mission Engagement and SDG Implementation Support) de paydaşlarla güçlü iletişim kurulmasının ve onların katılımının sağlanmasının önemi vurgulanmakta ve yapılacak çalışmaların bir yol haritasına dayandırılması tavsiye edilmekte olup, yapılan çalışmaların planlı olarak ve bir sistematik çerçevesinde gerçekleştirilmesi önem arz etmektedir.

SKA'lara ilişkin olarak farkındalığın artırılması için çalışmaların bir plan dahilinde ve sistematik olarak yürütülmesinin amaca ulaşılması açısından daha başarılı sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir.

2.4.2. 2030 Gündemine ilişkin yürütülen çalışmalara yerel yönetimlerin, STK'ların ve özel sektör kuruluşlarının katılımı sağlanmış mıdır?

2030 gündeminin ve SKA'ların gerçekleştirilmesi süreçlerine tüm paydaşların katılımının sağlanması ve sürece dahil olmalarının teşvik edilmesi için çeşitli kurum ve örgütler tarafından çok sayıda çalışma yapıldığı görülmekte olup bu çalışmaların bir plan dahilinde ve sistematik bir şekilde yapılmasının devamlılık açısından önem arz ettiği değerlendirilmektedir.

Ülkemizde SKA'ların gerçekleştirilmesi sürecinde hedeflerin ulusal politika belgelerine yansıtılması, hedeflere erişimin izlenmesi ve değerlendirilmesi ile BM'ye sunulacak ulusal raporların hazırlanmasına yönelik faaliyetler SBB koordinasyonunda yürütülmektedir. Bu kapsamda hedeflere erişimin izlenmesi ve değerlendirmesini yapabilmek için SBB'nin hedeflerle ilgili tüm kurum ve kuruluşlarla iletişim halinde olması ve kurumların SKA'ları gündemlerine alıp almadıklarını, SKA'lara yönelik ne tür faaliyetler yürüttüklerini ve hangi amaç ve hedefler ile ilişki kurduklarını öğrenmesi gerekmektedir. VNR'nin doğru şekilde hazırlanması için söz konusu bilgilerin edinilmesi ve SBB koordinasyonunda raporlanması önem arz etmektedir. Özellikle 2019 yılında sunulan VNR'nin hazırlıklarında SBB'nin ilgili tüm paydaşlarla iletişime geçtiği, SKA'lara yönelik durum analizi yapılabilmesi için tüm paydaşlardan bilgi toplandığı ve raporda her SKA için yapılan değerlendirmenin bu bilgiler ışığında hazırlandığı görülmektedir. SBB bu bağlamda üzerine düşen görevi etkin şekilde yerine getirerek hedeflere erişimin izlenmesi ve değerlendirilmesini tüm paydaşların katılımını sağlayarak gerçekleştirmiştir.

2030 Gündemine ilişkin yürütülen çalışmalara yerel yönetimlerin katılımının sağlanması amacıyla da çeşitli proje ve faaliyetler gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Özellikle TBB ve Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı (UCLG-MEWA) aracılığıyla çok sayıda belediye ile işbirliği yapılmıştır. Bu çalışmalar vasıtasıyla belediyelerin konuyla ilgili farkındalığı artırılırken aynı zamanda SKA'ları stratejik planlarına yansıtmaları, mevcut faaliyetlerini SKA'lar ile ilişkilendirmeleri ve SKA'lara ve ilgili hedeflere erişimlerini ölçmeleri konularında belediyelere rehberlik edilmiş ve belediyeler bu tür çalışmaları yapmaları konusunda teşvik edilmiştir. Benzer şekilde, yerel yönetim kategorisi içerisinde yer alan il özel idarelerinin sürece dahil edilmesinin sürece katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Çatı örgütler olarak TBB'nin ve UCLG'nin alandaki başarılı çalışmalarının sürecin etkin yönetimi için önemli olduğu ve bu çalışmaların il özel idarelerini de kapsayacak şekilde genişletilerek devamlılığının sağlanması gerektiği değerlendirilmektedir.

SBB, BM ve BM örgütleri tarafından vurgulanan önemli bir husus da 2030 Gündeminin başarılabilmesi için özel sektörün aktif katılımının sağlanması gerekliliğidir. Bu noktada merkezi hükümetin farkındalık sağlayan ve özel sektörün katılımını teşvik eden yaklaşımları olduğu görülmektedir. Öncelikle 2019 yılında sunulan VNR ve 11. Kalkınma Planı hazırlıkları için özel sektör çatı kuruluşları (TÜSİAD, MÜSİAD, TÜRKONFED, TOBB, vb) ile irtibata geçilmesi ve Rapor ve Plana katkılarının sunmalarının istenmesi, çatı kuruluşlar vasıtasıyla özel sektör kuruluşlarını harekete geçirmiştir. Birçok özel sektör kuruluşu çatı örgütler aracılığıyla süreçten haberdar olmuş, konu hakkında farkındalığı yüksek olan kuruluşlar ise yürüttükleri faaliyet ve projeleri SKA'larla ilişkilendirerek SKA'ları sürece dahil etmiştir.

Özel sektör kuruluşlarının 2030 Gündemine dahil olmasını sağlamak üzere çatı kuruluşlar tarafından yapılan çalışmaların da bulunduğu görülmektedir. Bu çalışmaların bir kısmı BM ile işbirliği içinde yürütülmüş, bir kısmı da kamu kuruluşları ile gerçekleştirilmiş ortak projelerdir. Söz konusu çalışmalar genel olarak özel sektör kuruluşları nezdinde SKA'lara yönelik farkındalık ve bilinçlendirme sağlamayı amaçlamıştır. Çatı örgütlerin çok sayıda üyesi olması ve üyeleriyle güçlü iletişim kanallarının bulunması, SKA'lara yönelik farkındalık sağlama ve özel sektör kuruluşlarını sürece dahil etme çalışmalarının çatı örgütler aracılığıyla yürütülmesinin önemini ortaya koymaktadır.

2019 yılına kadar etkin şekilde kullanıldığı görülen iletişim kanallarının 2030 Gündeminin başarısını sağlamak için bundan sonra da kullanılmaya devam edilmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

3. ÖLÇME, İZLEME VE RAPORLAMA SİSTEMİ

3.1. İzleme Sistemi Çerçevesinde Küresel ve Ulusal Göstergeler

3.1.1. İzlemeye tabi olacak gösterge listesi belirlenmiş midir? Bunlar küresel gösterge listesi ile uyumlu mudur?

Küresel düzeyde belirlenen ve ülkemiz açısından ilgili görülen göstergelerin tamamının ulusal izleme ve istatistik sistemimize entegre edildiği görülmektedir.

BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen 2030 Gündeminde “izleme ve gözden geçirme süreçlerinde kamu otoritelerinin birinci sorumlu oldukları, BM kurum ve kuruluşlarının sistematik bir izleme ve gözden geçirme sistemi oluşturulması konusunda üye devletlere katkı sunacakları” belirtilmiştir. Bu doğrultuda ülkeler, 2030 Gündeminin uygulanması sürecinin sistematik olarak izlenmesine ve gözden geçirilmesine ve ayrıca küresel göstergelerin üye ülkeler tarafından geliştirilecek olan bölgesel ve yerel göstergelerle destekleneceğine dair taahhüt vermektedirler.

Aynı belgenin 48’inci paragrafında ise bu çalışmaya yardımcı olmak üzere göstergelerin hazırlandığı, ilerlemenin izlenmesi ve hiç kimsenin geride bırakılmadığından emin olunması için kaliteli, erişilebilir, zamanlı ve güvenilir ayrıştırılmış verilere ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Burada belirtilen gösterge belirleme çalışması üye devletlerin de katkıları ile Kurumlar Arası Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Uzman Grubu (IAEG-SDGs) çatısı altında gerçekleştirilmiş olup, üzerinde uzlaşma sağlanmış olan toplam 230 (tekrarlayan göstergelerle birlikte toplam 241) gösterge BM İstatistik Komisyonu tarafından kabul edilmiştir. 2017 yılında yapılan revizyon ile birlikte; tekrarsız gösterge sayısı 232, tekrarlayan gösterge sayısı 244 olmuştur.

Küresel göstergeler üzerinde uzlaşma sağlandıktan sonra TÜİK tarafından envanter çalışması başlatılmış olup, bu çalışmanın sonuçlarına 2016 VNR raporunda yer verilmiştir. Söz konusu çalışmada küresel göstergelerin tamamı mevcut istatistik sistemi açısından değerlendirilmiştir. Sonuçta ülkemiz açısından ilgisiz olan göstergeler tespit edilmiş, ilgili bulunan göstergelerden üretilmekte olanlar ve üretilmeyenler için potansiyel üreticiler belirlenmiştir. Bu çalışmadan sonra, yayımlanan 2017-2021 Resmi İstatistik Programında (RİP) “Sürdürülebilir Kalkınma Göstergeleri”ne ek olarak yer verilerek kurumsal sorumluluklar resmileştirilmiştir. Böylece 218 göstergenin sorumlu ve ilgili kuruluşları belirlenmiş ve 2017-2021 RİP ekinde yayımlanmıştır. RİP Eki’nde yer alan sürdürülebilir kalkınma göstergelerinin sorumluluk dağılımı 2019 yılında yeniden ele alınmış ve yeni durumda 215 gösterge kapsanmıştır. 17 gösterge ise ülkemiz ile ilişkisiz olduğu ya da kurumsal sorumluluğu netleştirilemediği için RİP kapsamında yer almamıştır. Küresel göstergelerin sayısal açıdan ülkemizdeki görünümü Grafik 1’de gösterilmektedir.

Grafik 1: Sürdürülebilir Kalkınma Göstergelerine İlişkin Rakamlar

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu¹

3.1.2. Küresel gösterge listesine ilişkin envanter çalışması yapılmış mıdır? Üretilmeyen göstergeler için takvimlendirme çalışması bulunmakta mıdır?

TÜİK tarafından küresel sürdürülebilir kalkınma göstergelerine yönelik bir envanter çalışması yapılmış olmakla birlikte, üretilmeyen göstergelerle ilgili sınıflandırma ve takvimlendirme çalışmasının planlandığı görülmektedir

TÜİK, sürdürülebilir kalkınma göstergelerine yönelik ilk envanter çalışmasına Nisan 2016'da başlamış, her bir göstergenin üretim durumu gözden geçirilmiştir. Ek olarak, veri üreticisi kurumlar (TÜİK veya diğer kurumlar) mevcut göstergeler açısından incelenmiş ve üretilmeyen göstergeler için potansiyel veri üreticisi kurumlar belirlenmiştir. Envanter çalışmasının geçici sonuçlarına göre, toplam 241 göstergenin 108'inin (% 45) Türkiye İstatistik Sisteminde üretilebilir olduğu ve geri kalanının (% 55) üretilmediği anlaşılmıştır. Üretilbilir durumda bulunan 108 göstergeden 53'ünün (% 49) TÜİK, 55'inin (% 51) ise başka kurumlar tarafından üretilbileceği belirlenmiştir.

2016 yılında Türkiye tarafından sunumu yapılan ilk VNR'de yukarıda belirtilen envanter çalışmasının sonuçlarına yer verilmiştir. Ayrıca izleme sistemine ilişkin olarak bir yol haritası belirlendiği ifade edilmiştir. Bu yol haritasına göre ulusal eylem planı ve hedeflerin önceliklendirilmesinin ardından; üretilmeyen göstergelerin kısa, orta ve uzun vadede üretilme kategorilerine göre sınıflandırılması ve her kategori için takvimlendirme çalışmasının yapılması planlanmıştır.

Öte yandan aynı husus, 2017-2021 RİP'in yeni yapılacak çalışmalar kısmında da "Paydaş kurumlarla derinlemesine inceleme ve istişare çalışmaları yapılarak üretilen göstergelerin derlenmesi ve üretilmeyen göstergelerin üretim planlaması için bir takvim oluşturulacaktır" şeklinde yer almıştır. Ancak 2019 yılı itibarıyla 215 göstergeden 132'sinin üretilmediği ve bunlarla ilgili sınıflandırma ve takvimlendirme çalışmalarına ilişkin planlamaların henüz hayata geçirilemediği görülmektedir.

11. Kalkınma Planında yer alan önceliklere göre gerekli çalışmalara başlanması ve metodolojisi belirlenmiş göstergelerin üretilmesine yönelik bir yol haritası tanımlanması gerektiği düşünülmektedir.

3.1.3. Meta verisi bulunmayan göstergeler yerine ikame niteliğindeki ulusal göstergeler belirlenmiş midir? Küresel göstergeleri destekleyici veya tamamlayıcı nitelikte ulusal göstergeler tanımlama çalışması yapılmış mıdır?

TÜİK, küresel göstergeleri ikame edecek göstergelerin belirlenmesine yönelik bir çalışma yapmıştır ve bu çalışmada ikame niteliğinde olabilecek göstergeler belirlenerek, kalite kriterlerini sağlayanlar gösterge bülteninde kullanılmıştır. Öte yandan tamamlayıcı nitelikte ulusal gösterge belirlenmesine ilişkin olarak, 11. Kalkınma Planında küresel gösterge setindeki gelişmelere paralel olarak ulusal gösterge setinin kapsamının öncelikler doğrultusunda genişletileceği ifade edilmiştir.

Küresel göstergeleri ikame edecek göstergelerin belirlenmesine yönelik TÜİK tarafından bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada ikame niteliğinde olabilecek göstergeler belirlenerek, kalite kriterlerini sağlayanlar gösterge bülteninde kullanılmıştır. Öte yandan tamamlayıcı nitelikte ulusal gösterge belirlenmesine ilişkin bir çalışma olmadığı görülmektedir.

Verinin formatı, toplanma biçimi, analitik çerçevesi, verinin kapsamı, hesaplama kuralları gibi unsurlarıyla ilgili veriler bütünü olarak tanımlanan meta veri varlığına ilişkin çalışmaların TÜİK tarafından uluslararası çalışmalara paralel olarak yürütüldüğü görülmektedir. Küresel göstergelerin meta veri ve hesaplama yöntemi belirleme çalışmaları IAEG-SDGs yönetiminde ve BM vasi kuruluşlarının çalışmaları ile eş zamanlı olarak yürütülmektedir. TÜİK tarafından 2016 yılında yürütülen envanter çalışmasında göstergelerin üretilme durumları, IAEG-SDGs tarafından belirlenen meta veri mevcudiyeti doğrultusunda yapılmış; hali hazırda meta verisi olmayan göstergelerin de (ikame) üretim durumu gözden geçirilmiştir. Bu çalışmanın 2019 yılı itibarıyla güncellenmesi neticesinde ortaya çıkan durum Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1: Göstergelere Ait Envanter Çalışması Sonuçları

Mevcut tanımlar eşliğinde gerekli istatistikler üretilmekte mi?	İstatistiksel Göstergeler İçin	
	Sayı	Genele Oranı
A. Gösterge zaten üretilmekte	77	40.31
B. Yaklaşık bir gösterge mevcut (daha dar ya da geniş kapsamlı)	12	6.28
C. Bir ila üç yıl içinde yaklaşık bir gösterge oluşturulabilir	7	3.66
D. Göstergenin üretimi veya yaklaşık bir gösterge önümüzdeki birkaç yıl içinde mümkün değildir	94	49.21
TOPLAM	191	100.00
<ul style="list-style-type: none"> 2016 yılında yapılan envanter çalışmasının sonuçları 27-29.03.2019 tarihleri arasında tekrar değerlendirilmiştir. 191 gösterge rakamına RİP’de yer alan toplam 215 göstergeden 24 adet istatistiksel olmayan göstergenin çıkarılması ile ulaşılmıştır. 		

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu²

Buna göre RİP kapsamındaki 215 göstergeden 191’i istatistiksel gösterge olarak tanımlanmıştır. Bunlara ilişkin yapılan envanter çalışması sonucunda 77 (+1) tanesinin üretilmekte olduğu belirlenmiştir. Ayrıca 12 gösterge yerine ikame göstergeler belirlenerek yayımlanabilir hale gelmiştir. Diğer 101 gösterge içerisinde ise istatistiksel kalite kriterlerini karşılamayan ikame göstergeler bulunduğu

TÜİK tarafından ifade edilmektedir. Bunların yayımlanabilir hale getirilmesi ve meta verisi ya da verisi olmayanlar için çalışmaların devam ettirilmesi gerekmektedir.

2030 Gündemi Kararı'nda küresel gösterge sisteminin üye ülkeler tarafından oluşturulacak bölgesel ve ulusal düzeydeki ek göstergelerle tamamlanacağı ifade edilmiştir. Ayrıca Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (UNECE- United Nations Economic Commission for Europe) tarafından hazırlanan "Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri için İstatistik Yol Haritası - Road Map on Statistics for Sustainable Development Goals" adlı rehberde ulusal nitelikli ilave göstergelerin hangi hallerde gerekli olabileceğine dair tanımlamalar yapılmıştır. Buna göre;

- Küresel göstergeler tarafından ele alınmayan belirli ulusal önceliklerin olduğu yerlerde,
- Bir sürdürülebilir kalkınma hedefinin (SKH) ülkeye özgü bir bölümünü daha ayrıntılı olarak ölçmek için politikaya ek göstergelere ihtiyaç duyulduğunda veya,
- Küresel hedeflerin belirli ülkelerde alakalı olacak kadar iddialı olmadığı (veya fazla iddialı olmadığı) ulusal göstergelerin kullanılmasının yerinde olacağı ifade edilmiştir.

Küresel göstergelerin ilişkili olduğu hedefleri sınırlı bir şekilde ele alma ihtimali ve dolayısıyla amaçlanan kapsamın tamamını içerecek şekilde sonuçlar ortaya koyamayabileceği kabulü karşısında ülkelerin ilave gösterge ihtiyaçlarını belirlemeleri zorunlu hale gelmektedir. Bu konuya 2019 yılında hazırlanan VNR'de de değinilmekte olup, göstergelerin tüm hedefleri kapsamadığının altı çizilmektedir. Söz konusu eksikliği gidermek üzere ülkemizde bir ihtiyaç analizi yapılmamış, ilave gösterge belirleme yoluna gidilmemiştir. 11. Kalkınma Planında küresel gösterge setindeki gelişmelere paralel olarak ulusal gösterge setinin kapsamının öncelikler doğrultusunda genişletileceği ifade edilerek, ilave gösterge ihtiyacına atıf yapılmıştır.

Kalkınma Planındaki amaca uygun olarak ulusal nitelikli ilave gösterge ihtiyacının belirlenmesine yönelik çalışmalara başlanması gerektiği düşünülmektedir.

İlave Gösterge Belirlenmesine Ait Örnek Ülke Uygulamaları

Endonezya; SKA sürecinin izlenmesinde toplam 319 göstergenin takibini yapmaktadır. Bunların 85'i küresel göstergelerle eş nitelikte iken, 166 tanesi ise küresel göstergelerin ikamesi niteliğindedir. Bunlara ek olarak tamamlayıcı nitelikte 68 tane ulusal gösterge belirlenmiştir.

Polonya; SKA sürecinin izlenmesi kapsamında küresel göstergelerin yanısıra kalkınma planlarında yer alan hedefleri izlemeye yönelik göstergeler ile bakanlıklar tarafından SKA hedeflerine yönelik izleme sağlayacak özel hedeflerden oluşan bir gösterge seti üzerinden izleme yapılması planlanmıştır.

Estonya; Daha önce kullanmış olduğu sürdürülebilir kalkınma göstergelerini revize ederek kullanmaya devam etmektedir.

Almanya; Ulusal seviyedeki hedefleri ve göstergeleri oluşturmak için bakanlıklar seviyesinde çalışmalarını sürdürmektedir.

İsviçre; 2003'ten beri kullanmış olduğu kapsamlı sürdürülebilir kalkınma sistemini (MONET) 2030 Gündemi ve SKA'lar kapsamında revize etmiştir.

3.1.4. Göstergelere ilişkin ilerlemeyi değerlendirmek üzere baz yılı verileri bulunmakta mıdır?

Göstergelere ilişkin baz yılı verilerinin sadece sürdürülebilir kalkınma göstergeleri bülteninde yayımlanan göstergelerle sınırlı kaldığı, RİP kapsamında takibi söz konusu olan diğer göstergeler için başlangıç noktası belirlenmesine ilişkin çalışmaların devam ettiği görülmektedir.

Baz yılı verileri, daha sonra elde edilen verilerle karşılaştırmaya temel teşkil eden başlangıç koşulunu tanımlar. Bu sebeple, gerek küresel gerekse ulusal göstergeler açısından baz yılı verilerinin belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. BM'nin 70/1 no'lu kararı baz yılı verilerinin bulunmadığı hallerde veri boşluklarının doldurulması için daha fazla çaba sarf edilmesi yönünde bir taahhüdü içermektedir. Ayrıca Sürdürülebilir Kalkınma için Veri Devrimi Konusunda Bağımsız Uzman Danışma Grubu (IEG-Independent Expert Advisory Group on a Data Revolution for Sustainable Development)'nin "Veri Devrimi" raporunda başlangıç verileri eksikliğinin veri üretmemek için bir neden olarak kullanılmaması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca IEG tarafından sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin izlenmesine yönelik olarak önemli bir nokta olan başlangıç verilerinin üretilmesinde yeni veri kaynakları ihtimallerinin araştırılması ve kullanılması da önerilmektedir.

TÜİK tarafından yapılan çalışmalar sonucunda 83 sürdürülebilir kalkınma göstergesi bülten halinde 19.02.2019 tarihinde yayımlanmıştır. Bu göstergeler için baz yılı verileri büyük çoğunlukla 2010 yılından başlamak üzere zaman serileri halinde yayımlanmıştır. Öte yandan yayımlanmış 83 gösterge dışında kalan göstergeler için ise herhangi bir baz yılı çalışması yapılmadığı ancak çalışmaların devam ettiği görülmektedir.

3.2. Ölçme, İzleme ve Raporlama Süreçlerine Dair Kurumsal Sorumluluklar

3.2.1. Göstergelerin ölçümünden/üretiminden sorumlu kurumlar belirlenmiş midir?

Sürdürülebilir kalkınma göstergelerinin üretimine ait sorumluluk yapısının net bir şekilde ortaya konulduğu değerlendirilmektedir.

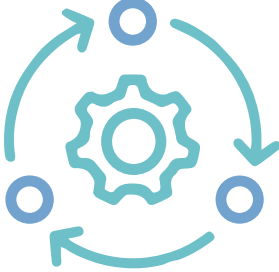
Türkiye'de resmi istatistikler, Resmi İstatistik Programında (RİP) belirtilen ilgili kurumlar tarafından üretilip yayımlanmaktadır. Kurumların veri toplama, değerlendirme ve yayma sorumlulukları da bu programda tanımlanmıştır. TÜİK; üretimin koordinasyonu ve resmi istatistiklerin yayımlanmasından sorumlu resmi kurum olarak, ilgili kurumlar tarafından derlenen resmi istatistikleri yayımlamaya ve yaymaya yetkilidir. Resmi İstatistik Programı; resmi istatistik üretimi ve yayılması ile ilgili ilke ve standartları tanımlamak; ulusal veya uluslararası düzeyde güncel, güvenilir, zamanlı ve tarafsız istatistiksel verilerin üretilmesini sağlamak üzere beş yılda bir olmak üzere hazırlanmaktadır.

Mevcut RİP 2017-2021 yıllarını kapsayacak şekilde hazırlanmıştır. Sürdürülebilir Kalkınma Göstergeleri, bu programın bir bölümü olarak kapsamda yer almış, her bir gösterge için sorumlu kuruluşlar belirlenmiştir. Üretilen göstergeleri bülten halinde yayımlama sorumluluğu ise TÜİK'e verilmiştir.

3.2.2. İzlemeden sorumlu TÜİK'in bu alanda uygun ve yeterli altyapısı var mıdır?

TÜİK'in izlemeye yönelik olarak RİP ve İstatistik Konseyi çerçevesinde oluşturulmuş uygun bir altyapısı bulunmaktadır.

SKA'lar bazında ilerlemenin takibi açısından kritik öneme sahip gösterge üretim süreci TÜİK tarafından yürütülmektedir. Bu bağlamda TÜİK, Sürdürülebilir kalkınma göstergelerine ilişkin veri temini ve konsolidasyonu konusunda koordinasyon rolüne sahiptir. Söz konusu göreve ait temel çerçeve Türkiye İstatistik Kanunu ile belirlenmekte olup, Kanun içerisinde düzenlenen Resmi İstatistik Programı ve İstatistik Konseyi en önemli iki yapıyı oluşturmaktadır.

RİP, istatistiklerin üretimine ve yayımına ilişkin temel ilkeler ile standartları belirlemek, ulusal ve uluslararası düzeyde ihtiyaç duyulan alanlarda güncel, güvenilir, zamanlı, şeffaf ve tarafsız veri üretilmesini sağlamak amacıyla beşer yıllık dönemler için hazırlanmaktadır. RİP kapsamında veri, sorumlu kurum, yöntem, yayımlanma dönemi ve zamanı konularına açıklık getirilmektedir. Program uygulamalarının değerlendirilmesi amacıyla her yıl "Resmi İstatistik Programı Yıllık İzleme Raporu" hazırlanmaktadır.

İstatistik Konseyi, resmi istatistiklerin gelişimine ve işlevlerine ilişkin tavsiyelerde bulunmak, resmi istatistik ihtiyaçlarını tespit etmek, değerlendirmek ve ileriye yönelik görüş ve önerileri kapsayan çalışmalar yapmak üzere oluşturulmuştur. İstatistik Konseyi; TÜİK Başkan ve yardımcılarının yanı sıra Hazine ve Maliye Bakan Yardımcısı, çeşitli kamu kurumlarının başkanları ve ya temsilcileri, akademisyenler, TOBB yönetim kurulu başkanı, çeşitli araştırma derneklerinin başkanları gibi farklı kurum ve özel sektör temsilcilerinden oluşmaktadır. İzleme raporları İstatistik Konseyinde görüşülerek değerlendirilmektedir. Konseyin her yıl en az bir kere toplanması öngörülmüştür. Konseyin çalışma usul ve esaslarını düzenleyecek olan yönetmeliğin çıkarılması beklenmektedir.

Yayımlanan en son Yıllık İzleme Raporu 2018 yılına aittir. Sürdürülebilir kalkınma göstergeleri bülteni ilk olarak 2019 yılı içerisinde yayımlandığı için 2018 yılı Yıllık İzleme Raporunda sürdürülebilir kalkınma göstergelerine yönelik yapılan değerlendirmeler çok kısıtlı kalmıştır. Sonraki yıllar izleme raporlarında daha geniş kapsamlı bir değerlendirme yapılması beklenmektedir.

3.2.3. Raporlama sorumluluklarına ait süreçler belirlenmiş midir?

RİP kapsamında yer verilen sürdürülebilir kalkınma göstergeleri veri seti derlemesinin raporlanmasına ilişkin süreçler Tablo 2'de görülmektedir. Buna göre gösterge seti TÜİK tarafından yayımlanacak, veri derlemesi yıllık olarak yapılırken, yayımlama ise 2 yılda bir olacaktır.

Tablo 2: RİP'te Yer Alan Sürdürülebilir Kalkınma Göstergeleri Sorumluluk Tablosu

Sıra No	Alt Konu	Sorumlu Kurum/ Kuruluş	İlgili Kurum/ Kuruluş	Veri Derleme Sıklığı	Yayımlama Sıklığı	Yayım Dönemi	Veri Kaynağı	Veri Mevcudiyeti Durumu
7.1. Sürdürülebilir Kalkınma Göstergeleri								
7.1.1	Sürdürülebilir Kalkınma Göstergeleri	TÜİK	Sorumlu ve ilgili kuruluş listesi ekte verilmektedir.	Yıllık	2 yılda bir	t+24	İdari kayıt, anket	Kısmen mevcut

Kaynak: Resmi İstatistik Programı (2017-2021)

Sürdürülebilir kalkınma göstergelerine ilişkin ilk bülten derlemesi RİP'te (t+24) ve Ulusal Veri Yayımlama Takvimi (UVYT)'nde belirlenen tarih olan 19.02.2019'da gecikme olmadan yayımlanmıştır. Yayımlanan veriler, Türkiye İstatistik Kurumu ve Resmi İstatistik Programı'nda yer alan diğer veri üretici kurum ve kuruluşlardan derlenmiştir.

3.2.4. İzleme ve raporlama süreçleri tüm paydaşların katılımına açık mıdır?

RİP, gösterge üretim sürecinde paydaş katılımını sağlamaya yönelik olarak çalışma grupları mekanizmasına sahiptir. Tematik Çalışma gruplarının raporlama süreçlerine katılımı belli ölçüde sağlanmış olmakla birlikte, sürdürülebilir kalkınma göstergeleri için kurulması öngörülen çalışma grubunun henüz kurulmadığı görülmektedir. Bunun dışında tüm paydaş katılımını sağlayacak sistematik bir mekanizma TÜİK tarafından kurulmamıştır.

RİP kapsamında üretilmekte olan istatistiklere ilişkin izleme ve raporlama süreçleri RİP'te düzenlenmiştir. RİP'te paydaş katılımını sağlayan en önemli düzenleme Resmi İstatistik Çalışma Gruplarıdır. Resmi İstatistik Çalışma Gruplarının izleme ve değerlendirme süreçlerinde önemli bir yeri bulunmaktadır.

Çalışma gruplarının oluşumu ve çalışma usullerine ilişkin olarak TÜİK tarafından bir yönerge hazırlanmış ve 27.09.2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu yönergede çalışma gruplarının, RİP'de yer alan/yer alması planlanan konu başlıklarındaki istatistiklerin üretilmesi ve yayımlanmasından sorumlu ve ilgili kurum/kuruluşlar, bu konuya katkı verebilecek sivil toplum kuruluşları ile üniversitelerde görev yapan akademisyenler, medya mensupları ve özel sektör temsilcilerinden oluşması öngörülmüştür.

RİP'te hangi konularda çalışma gruplarının kurulacağı belirlenmiştir. Bunlardan birisi de sürdürülebilir kalkınma göstergeleri çalışma grubudur. Ancak denetim dönemi itibarıyla böyle bir çalışma grubunun henüz kurulmadığı ve dolayısıyla çalışma gruplarına yüklenen amaç ve görevlerin TÜİK'in ilgili birimi tarafından yerine getirilmeye devam edildiği görülmüştür. Önümüzdeki dönemde tematik çalışma gruplarının oluşturulmasının planlandığı ifade edilmektedir.

Öte yandan sürdürülebilir kalkınma göstergeleri olarak bülten halinde TÜİK tarafından yayımlanmış olan göstergelerin büyük ölçüde RİP'te yer alan diğer konu başlıklarından derlendiği göz önüne alındığında, bu konulardaki çalışma gruplarının raporlama süreçlerinde ilgili kurumların katılımını belli ölçüde sağladıkları anlaşılmaktadır. Ancak SKA süreçlerinin daha etkin yerine getirilebilmesi adına sürdürülebilir kalkınma göstergeleri özelinde kurulacak çalışma grubu/gruplarının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

SKA süreçlerinin daha etkin yerine getirilebilmesi adına sürdürülebilir kalkınma göstergeleri özelinde kurulacak çalışma grubu/gruplarının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

3.2.5. Veri üretimi konusunda kapasite geliştirme ihtiyacı bulunan kurumlara yönelik TÜİK ve BM Örgütleri tarafından ne tür çalışmalar yapılmaktadır?

Sürdürülebilir kalkınma göstergelerinin üretimi konusunda kurumların teknik kapasitelerinin artırılması yönelik TÜİK tarafından yürütülmekte olan çalışmaların istenilen sonuç açısından yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin TÜİK'in görev ve yetkilerini düzenleyen 600'üncü maddesinin birinci fıkrasının (g) ve (k) bentlerinde;

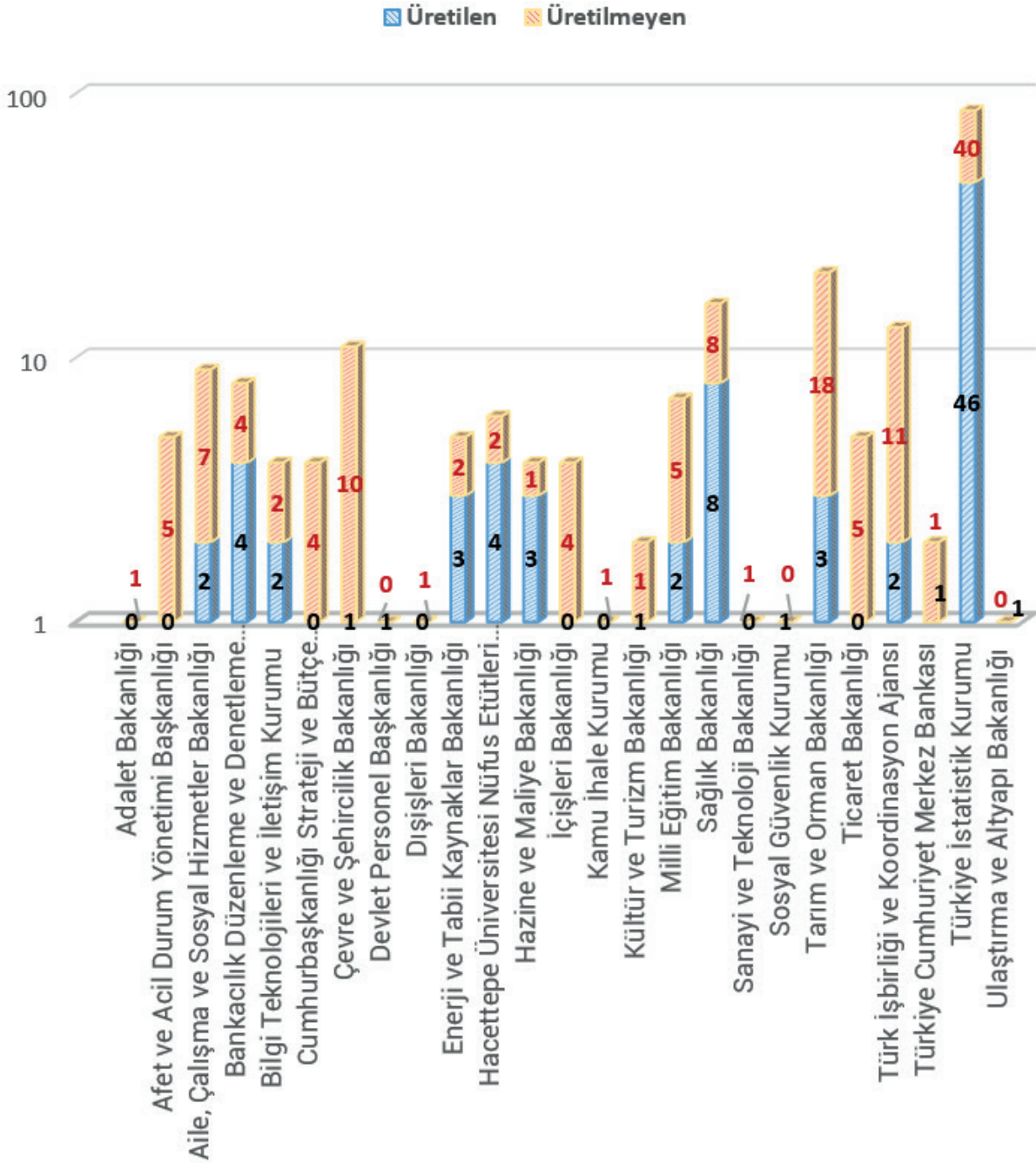
- “g) Programın kurum ve kuruluşlara verdiği resmi istatistik görevlerinin yerine getirilmesini izlemek, bu kurumlarca üretilen istatistiklerin uluslararası standartlara uygunluğunu incelemek, kalite kontrolünü yapmak ve bu konularda teknik destek ve koordinasyonu sağlamak.
- k) İhtiyaç duyulan alanlarda veri üretilmesi, teknik kapasitenin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi amacıyla, ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde araştırma ve teknik yardım projeleri hazırlamak, geliştirmek ve yürütmek.”

denilmektedir.

Söz konusu hükümlere göre TÜİK'in, RİP kapsamındaki verilerin (göstergelerin) üretilmesi açısından kurum ve kuruluşlara izleme ve teknik destek sağlama görevleri bulunmaktadır. Buna göre kapasite yetersizliği bulunan kurumlar tespit edilerek, ilgili kapasitenin geliştirilmesi açısından destekte bulunmak, TÜİK'in sorumlulukları arasındadır.

TÜİK'te ve diğer kurumlarda hali hazırda mevcut olan göstergelerin derlenmesi ve bu göstergelerin istatistiksel kalite kriterleri (tutarlılık, güvenilirlik, karşılaştırılabilirlik, zamanlılık vb.) dikkate alınarak değerlendirilmesi neticesinde 83 göstergenin (yüzde 36) yayımlanabilir olduğu, 132'sinin ise henüz üretilmediği belirlenmiştir. 19.02.2019 tarihinde TÜİK web portalından yayımlanan göstergelerin sorumlu olunan kurumlara göre üretilip üretilmemesi durumları Grafik 2'de gösterilmektedir.

Grafik 2: Sürdürülebilir Kalkınma Göstergelerine İlişkin Kurumsal Sorumluluk Tablosu

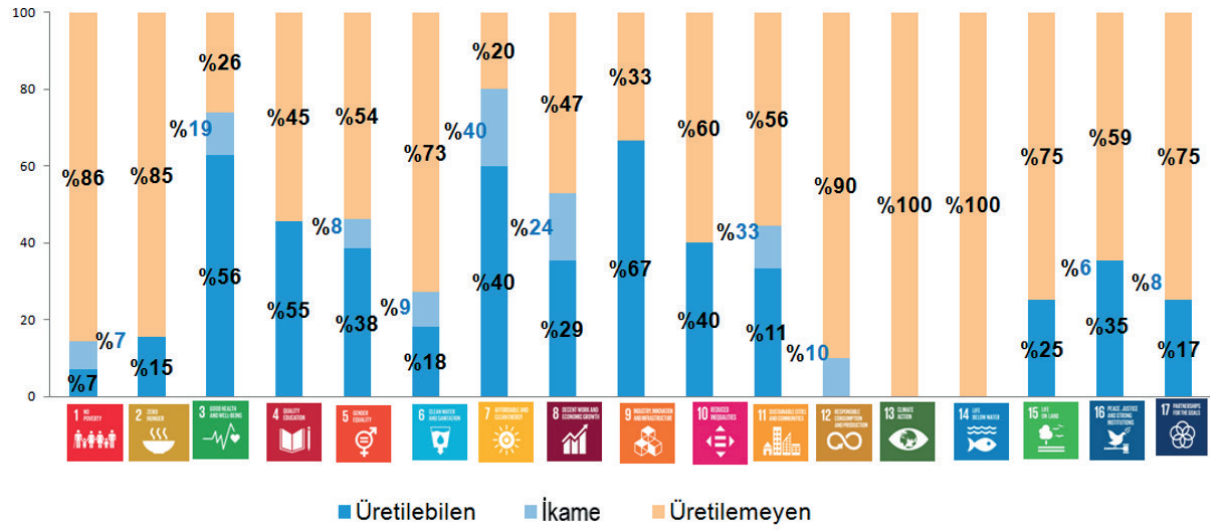

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu³

Yukarıda görüleceği üzere sürdürülebilir kalkınma göstergelerinin üretimine ait sorumluluk, ağırlıklı TÜİK olmak üzere, toplam 25 kuruma aittir. Yayımlanan 83 gösterge ise toplamda 17 kurum tarafından üretilmiş olan istatistiklerden derlenmiştir. Buna göre 8 kurum hiç gösterge üretememiştir. Sorumlu kurumlardan öne çıkanlar arasında bulunan Tarım ve Orman Bakanlığı 21 göstergeden sadece 3'ünü, TİKA 13 göstergeden 2'sini, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 11 göstergeden 1'ini üretebilmiş durumdadır.

Göstergelerin SKA'lar bazında üretilme durumu ise Grafik 3'te gösterilmektedir.

Grafik 3: SKA'lar Bazında Göstergelerin Üretim Durumu

Kaynak: 2019 Yılı Gönüllü Gözden Geçirme Raporu

Grafik 3'te yer alan oranlar incelendiğinde; göstergeler açısından en yüksek üretilme düzeyinin SKA 7'de olduğu, bunu da sırasıyla SKA 3 ve SKA 9'un takip ettiği görülmektedir. SKA 13 ve SKA 14 altındaki göstergelerden hiçbiri hali hazırda ülkemiz için üretilmemektedir. SKA 2 göstergelerinden yüzde 85'i üretilemezken, bu oran SKA 1 için yüzde 86'dır. SKA 12 göstergelerinden ise yüzde 10'u üretilmektedir.

TÜİK, süreç içerisinde kurumların sürdürülebilir kalkınma göstergesi üretme kapasitelerini değerlendirmek ve teknik destekte bulunmak üzere toplantı ve çalıştaylar düzenlemek, birebir görüşmeler yapmak suretiyle bazı çalışmalar yapmıştır. Bu tür faaliyetler kurumlara katkı sağlamış olsa da, 2016 yılında yapılan envanter çalışmasının sonuçları ile 2019-Temmuz itibarıyla elde edilen sonuçlar karşılaştırıldığında kurumsal sürdürülebilir kalkınma göstergesi üretim kapasitesindeki artışın sınırlı kaldığı görülmektedir. 2016 yılında yapılan VNR sunumunda da "Sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin en iyi şekilde izlenmesi ve takip edilmesinin, Türkiye istatistik sisteminin idari kayıt temelinin iyileştirilerek elde edilebileceği, ilk envanter çalışmasının geçici sonuçlarına göre, üretilmeyen göstergelerin % 68'inin idare kayıtlarına dayanarak ortak kuruluşlar tarafından üretilmesinin muhtemel olduğu, bu nedenle, Türkiye'nin veri üretici kurumlarının kayıt sistemlerinin modernizasyonu ve veri üreticileri tarafından üretilen resmi kayıtlara dayanarak yüksek kalitede resmi istatistikler geliştirilmesi yoluyla Türkiye'nin istatistiksel kapasitesinin geliştirilmesi gerektiği" vurgulanmıştır. Benzer şekilde 2019 yılında sunumu yapılan VNR'de de "Kaliteli, geçerli ve düzenli göstergelerle uygulamanın izlenmesi için TÜİK'in yanı sıra, istatistik üretme anlamında kurumların idari kayıtlarının ve kapasitesinin geliştirilmesi ihtiyacı da devam etmektedir" denilerek kapasite geliştirme ihtiyacına dikkat çekilmektedir. Bu nedenlerle TÜİK'in kurumların kapasitelerinin artırılmasına yönelik çalışmalarına ağırlık vermesi gerektiği değerlendirilmektedir.

TÜİK'in kurumların kapasitelerinin artırılmasına yönelik çalışmalarına ağırlık vermesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BM, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ilişkin küresel izleme vasfını vasi kuruluşlar aracılığıyla yerine getirmektedir. Vasi kuruluşlar, mevcut yetki ve raporlama mekanizmaları altındaki ülkelerden veri toplamaktan, farklı istatistiksel alanlardaki uluslararası olarak karşılaştırılabilir verileri derlemekten, uluslararası olarak kabul görmüş standartlara uyum ve kabul edilmeyi desteklemek ve ulusal istatistik kapasitesini güçlendirmekten sorumlu kuruluşlardır.

BM Genel Sekreterliği izleme görevini yerine getirmek üzere 50 vasi kuruluş belirlemiştir. Bunların 36'sı BM sistemi içerisinde yer alan kuruluşlar iken, 14'ü BM'den bağımsız kuruluşlardır. 49 göstergenin 2, 10 göstergenin 3 ve 4 göstergenin 5'ten fazla vasi kuruluşu bulunmaktadır. Bu durum vasilik müessesesini karmaşık bir hale getirmektedir.

Göstergeleri izleme görevini yerine getiren vasi kuruluşlara verilen sorumluluklardan birisi de ulusal veri oluşturulması açısından ülkelerin istatistik kapasitesine destekte bulunulmasıdır. Vasi kuruluşların Türkiye'de yaptıkları çalışmalara Tarım ve Orman Bakanlığı'nın Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) ile ortaklaşa düzenledikleri "SKA Kapasite Geliştirilmesi Çalıştayı" örnek gösterilebilir. Bu çalıştayda hem farkındalığın hem de kurumsal kapasitenin artırılmasına yönelik görüş alışverişinde bulunulmuştur. Diğer vasi kuruluşlarla kurumlar arasında kapasite gelişimine yönelik çeşitli çalışmalar bulursa da önümüzdeki dönemde bunların sayısının artırılmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

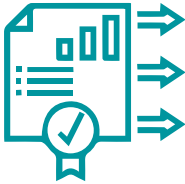
Göstergeleri izlemekle görevli vasi kuruluşlarla kurumlar arasında kapasite gelişimine yönelik çeşitli çalışmalar bulunmakla birlikte önümüzdeki dönemde bunların sayısının artırılmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

3.3. Veri Kalitesinin ve Gerekli Ayırıştırma Seviyesinin Sağlanması

3.3.1. TÜİK tarafından verilerin doğruluğu ve güvenilirliğinin tespitine yönelik bir mekanizma oluşturulmuş mudur?

Genel olarak değerlendirildiğinde; verilerin doğruluğu ve güvenilirliğinin sağlanmasına yönelik bir kontrol mekanizmasının bulunduğu görülmektedir.

Avrupa Komisyonu İstatistik Program Komitesi (Statistical Programme Committee) Şubat 2005'te Avrupa Birliği istatistik kalite çerçevesini düzenleyerek Avrupa İstatistikleri Uygulama İlkeleri'ni (Code of Practice- CoP) kabul etmiştir. Uygulama ilkeleri mevcut uluslararası standartlar temel alınarak oluşturulmuştur. Bu çerçevede 15 ilke ve bunlara ait 82 gösterge belirlenmiştir. Bu ilkeler temel alınarak hazırlanan 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu ile AB paralelinde yasal düzenlemeler yapılmıştır.

CoP, verilerin zamanlılığı, doğruluğu, güvenilirliği ve erişilebilirliği gibi ilkeleri ve bu ilkelere ilişkin göstergeleri içermektedir. RiP kapsamında yayımlanmakta olan bütün istatistikler bu ilkeler ve göstergeler çerçevesinde TÜİK tarafından değerlendirilmektedir. Kalite değerlendirmelerine ilişkin açıklamalar TÜİK web sayfasında kamuoyu erişimine sunulmaktadır.

RİP izleme raporları ekinde “Kalite İyileştirme Eylem Planları” değerlendirmesine yer verilmektedir. Bu planlarda her bir konu kaynakların yeterliliği, güvenilir metodoloji, uygun istatistiksel işlemler, kullanıcı odaklılık, erişilebilirlik ve açıklık, zamanlılık ilkeleri açısından değerlendirilmektedir.

Kalite İyileştirme Eylem Planları, “Resmi İstatistiklerde Kalite Değerlendirmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönerge”de düzenlenmiştir. Bu yönergede Kalite İyileştirme Eylem Planları “Kalite değerlendirme raporunda yer alan geliştirilmesi önerilen hususlar doğrultusunda yapılması planlanan eylemleri, başlangıç ve bitiş tarihlerini içeren belge” olarak tanımlanmıştır. Bu planlar, konu bazında hazırlanmakta olup, ulusal kalite ilkeleri çerçevesinde istatistiklerin kalitesinin artırılması açısından planlanan eylemleri içermektedir. Örneğin iklim istatistikleri kalite eylem planında istatistiklerin “doğruluğu ve güvenilirliği” ilkesi açısından Tablo 3’te gösterilen değerlendirme yapılmıştır.

Tablo 3: Kalite Eylem Planından Örnek Gösterim

Kalite İlkesi	Kalite Göstergesi	Aldığı Gösterge Puanı	Geliştirilmesi İstenilen Öneri				Kalite Geliştirme Takvimi
7) Doğruluk ve Güvenirlik	1. Veri kaynağının istatistiksel kullanıma uygunluğu	3	Yok				
	2. Kontrol sonrası veri kaynağında düzeltme yapıma durumu	3	Yok				
	Genel Müdürlüğümüzce bu ilke kapsamında yapılacak kalite iyileştirme çalışmaları						
	Eylem Konuları			İyileştirme Takvimi			
				2015	2016	2017	2018
	1- Kalite kontrol yazılımı, iyileştirme ve güncelleme yapılacaktır.		+	+	+	+	

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, İklim İstatistikleri Kalite İyileştirme Eylem Planı

Eylem planında yer alan eylem konularının takvime uygun olarak yerine getirilip getirilmediğinin kontrolü ise Resmi İstatistik Programı İzleme Raporları aracılığıyla yapılmaktadır. RİP izleme raporları ekinde kalite eylem planında yer alan eylem konularının izlenmesi yapılmakta ve tamamlanma durumları değerlendirilmektedir.

Yapılan değerlendirmelere göre kalite açısından yeterli görülen istatistiklere TÜİK tarafından Resmi İstatistik Kalite Belgesi ve Logosu verilmektedir. Ancak kalite belgesi almamış istatistiklerin kurumlar tarafından yayımlanmasında bir engel bulunmamaktadır. Sürdürülebilir kalkınma göstergeleri açısından ise kalite kontrolleri TÜİK SKG grubu tarafından yine aynı ilkeler ve göstergeler doğrultusunda yapılmaktadır.

3.3.2. Verilerin zamanında üretilmesine yönelik kontrol süreçleri bulunmakta mıdır?

2030 Gündemi'nin gerektirdiği şekilde zamanlı veri üretimi açısından TÜİK uluslararası kriterleri kullanmaktadır.

TÜİK tarafından yayımlanan Resmi İstatistiklerde Ulusal Kalite İlke ve Esaslarına göre zamanlılık kriteri için aşağıda yer verilen iki ölçüt belirlenmiştir. Bunlar:

- Resmi istatistiğin yayımlanma dönemi ile verinin referans dönemi arasında geçen sürenin ulusal ve uluslararası standartlara uygunluğu sağlanır.
- Resmi istatistiğin yayımlama zamanı önceden belirlenir ve Ulusal Veri Yayımlama Takvimi (UVYT)'ne uygun olarak yayımlanır.

Resmi istatistiğin yayımlama tarihindeki değişiklikler, gerekçeleri ile birlikte önceden kamuoyuna duyurulur.

Resmi istatistiğin yayımlanma dönemi ile verinin referans dönemi arasında geçen sürenin ulusal ve uluslararası standartlara uygunluğunun değerlendirmesinin yapılmış olması sürdürülebilir kalkınma göstergeleri için de olumlu görülmektedir. Ancak SKG Bülteni yayım sıklığının (2 Yıl) bütün göstergeler için bu kriteri karşılamadığı değerlendirilmektedir. SKG göstergelerini yayımlamak üzere oluşturulacak olan yeni web portalı ile beraber verilerin hazır olduğu anda yayımlanmasının sağlanacak olması bu kriteri karşılayabilecektir.

3.3.3. Veri ayrıştırması (kırılımı) gerektiren göstergelere yönelik çalışma yapılmış mıdır?

Kırılımlı veri üretimi açısından gerek TÜİK, gerekse diğer kurumlar istenilen noktada olmadıkları görülmektedir.

Gündem 2030 belgesinde (UN Resolution 70/1, para. 74/g.) izleme süreçlerinin, gelir, cinsiyet, ırk, etnik köken, göçmen statüsü, kısıtlılık ve coğrafi konum ve ülkenin karakteristiğine uygun diğer şartlar bağlamında ayrıştırılmış verilerle desteklenmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır.

IAEG-SDGs'in veri kırılımı yapılabilecek (yapılması gereken) göstergelere ilişkin Mart-2019'da yayımladığı çalışmasında (Background Document on Data Disaggregation to the 50th Session of UNSC) yaş, kısıtlılık, etnik köken, coğrafi konum, gelir, göçmen statüsü, ırk ve cinsiyet açısından kırılımlı üretilmesi gereken göstergeler belirlenmiştir. Bu çalışma kapsamında kırılımlı üretilmesi beklenen göstergeler açısından ülkemizdeki durum aşağıdaki Tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 4: Kısımlı Veri Üretimi Açısından Ülkemizdeki Durum

Kırlım Boyutu	Gösterge No.	İlgili Kurum	Üretildi mi?	İlgili Kırlım Sağlanmış Mı?	Kırlımlı Üretilen/ Toplam Üretilen
Yaş	1.1.1,	TÜİK	hayır	-	2/15
	1.3.1,	TÜİK	hayır	-	
	1.4.1,	TÜİK	evet	hayır	
	3.2.1,	TÜİK	evet	hayır	
	3.3.1,	Sağlık Bak.	evet	hayır	
	3.3.2,	Sağlık Bak.	evet	hayır	
	3.3.4,	Sağlık Bak.	evet	hayır	
	3.4.2,	TÜİK	evet	hayır	
	3.5.2,	TÜİK	evet	hayır	
	3.7.1,	HÜNEE	evet	hayır	
	3.7.2,	TÜİK	evet	hayır	
	3.a.1,	TÜİK	evet	hayır	
	5.2.1,	AÇSHB	evet	evet	
	5.3.1,	TÜİK	evet	hayır	
	5.4.1,	TÜİK	evet	hayır	
	5.5.1,	TÜİK	evet	hayır	
8.5.2,	TÜİK	evet	evet		
16.2.2	TÜİK	hayır	-		
Kısıtlılık Hali	1.3.1,	TÜİK	hayır	-	0/1
	8.5.2	TÜİK	evet	hayır	
Konum	1.4.1,	TÜİK	evet	hayır	1/9
	2.3.1,	TÜİK	hayır	-	
	2.3.2,	TÜİK	hayır	-	
	4.1.1,	MEB	evet	hayır	
	5.4.1,	TÜİK	evet	hayır	
	6.1.1,	TÜİK	evet	hayır	
	6.2.1,	TÜİK	evet	hayır	
	7.1.1,	ETKB	evet	hayır	
	11.6.1,	TÜİK	evet	hayır	
	11.6.2,	ÇŞB	evet	evet	
	15.4.2,	TOB	evet	hayır	
17.19.2	TÜİK	hayır	-		
Gelir	1.3.1,	TÜİK	hayır	-	0/3
	1.4.1,	TÜİK	evet	hayır	
	3.1.1,	Sağlık Bak.	evet	hayır	
	10.1.1	TÜİK	evet	hayır	
Göçmen Statüsü	4.1.1,	MEB	evet	hayır	0/2
	4.6.1,	MEB	hayır	-	
	8.8.1	SGK	evet	hayır	

Kırılım Boyutu	Gösterge No.	İlgili Kurum	Üretildi mi?	İlgili Kırılım Sağlanmış Mı?	Kırılımlı Üretilen/ Toplam Üretilen
Cinsiyet	1.1.1,	TÜİK	hayır	-	11/19
	1.4.1,	TÜİK	evet	hayır	
	3.2.1,	TÜİK	evet	hayır	
	3.3.1,	Sağlık Bak.	evet	hayır	
	3.3.2,	Sağlık Bak.	evet	hayır	
	3.4.1,	TÜİK	evet	hayır	
	3.4.2,	TÜİK	evet	evet	
	3.5.2,	TÜİK	evet	hayır	
	3.a.1,	TÜİK	evet	hayır	
	4.1.1,	MEB	evet	evet	
	4.2.2,	TÜİK	evet	evet	
	4.3.1,	TÜİK	evet	evet	
	4.4.1,	TÜİK	evet	hayır	
	4.c.1,	MEB	hayır	-	
	5.4.1,	TÜİK	evet	evet	
	5.6.2,	Sağlık Bak.	hayır	-	
	5.b.1,	TÜİK	hayır	-	
	8.3.1,	TÜİK	evet	evet	
	8.5.1,	TÜİK	evet	evet	
	8.5.2,	TÜİK	evet	evet	
8.6.1,	TÜİK	evet	evet		
8.7.1,	TÜİK	evet	evet		
8.8.1,	SGK	evet	evet		
16.2.2,	TÜİK	hayır	-		
16.2.3,	İçişleri Bak.	hayır	-		
16.10.1	-	-	-		

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu⁴

Tablo 4'ten görüldüğü üzere IAEG-SDGs toplam 46 gösterge için 63 kırılım seviyesi belirlemiştir. Bu 46 göstergeden 33 tanesi TÜİK gösterge bülteninde yayımlanmış olmasına rağmen, belirlenmiş olan kırılım seviyelerinden sadece 14 (%22) tanesi sağlanabilmiştir. Dahası kırılımlı bir şekilde yayımlanmış olan bu 14 göstergenin 11'i cinsiyet kırılımı dahilinde sağlanabilmiştir. Diğer kırılım konuları (yaş, kısıtlılık hali, göçmen statüsü, gelir, konum) bakımından ise kapasitenin geliştirilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Özellikle konuma bağlı veri üretimi konusunda 1/9 oranında istatistik sağlanmış olması yerel seviyede veri üretimi açısından bir yetersizlik olduğunu göstermektedir.

3.3.4. Gösterge üretiminden sorumlu kurumlar kırılımlı veri üretebilmekte midir?

Kırılımlı veri üretimine ilişkin yukarıdaki tabloda hangi kurumların ayrıştırılmış veri üretmekle yükümlü oldukları ve hangilerinin bu yükümlülüklerini yerine getirebildikleri ya da getiremedikleri görülmektedir. Buna göre ayrıştırılmış veri üretimi gerektiren göstergeler birçok kurumun sorumluluğuna girmekle birlikte bunun büyük çoğunluğu TÜİK'e aittir. Bu doğrultuda, TÜİK toplam 29 göstergeden, 42 kırılım seviyesi itibarı ile sorumlu olup, bunların 7'sine ilişkin hiç veri üretmez iken, gösterge bülteninde yer verilen 22 göstergeden 8'inde toplam 9 farklı seviyede kırılıma yer vermiştir. Öte yandan Sağlık Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Milli Eğitim Bakanlığı, Tarım ve Orman

Bakanlığı gibi kurumların ayrıştırılmış veri üretme sorumluluğu taşımalarına rağmen, bu sorumluluklarını yerine getiremedikleri, kapasite artırımına ihtiyaç bulunduğu görülmektedir. Sadece Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (1/1), Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (1/1) ve Sosyal Güvenlik Kurumu'nun (1/2) oranında ayrıştırılmış veri üretebilen diğer kurumlar oldukları görülmektedir.

Gerek TÜİK gerekse gösterge üretiminden sorumlu diğer kurumların kırılımlı veri üretimi konusunda kapasite artırım çalışmaları ağırlık vermeleri gerektiği değerlendirilmektedir.

3.4. Gösterge Sonuçlarının Raporlama ve Yayımlama Süreçleri

3.4.1. Gösterge ölçüm sonuçlarının raporlanma süreci nasıl işletilmektedir?

Sürdürülebilir kalkınma göstergelerinin raporlanmasına ilişkin süreç yine RİP ile belirlenmiştir. RİP vasıtasıyla göstergelerin üretiminden sorumlu kurumların belirlenmesinin yanı sıra göstergelerin veri derleme ve yayımlama sıklığı, veri toplama ve yayımlama şekilleri gibi metodolojik ayrıntılara da yer verilmiştir. Buna göre sürdürülebilir kalkınma göstergeleri açısından veri bültenlerinin yayımlanma sıklığı 2 yıl olarak belirlenirken, veri derleme sıklığı ise 1 yıl olarak tespit edilmiştir. İstatistiklerin veri derleme ve yayımlama sıklıklarının belirlenmesinde (Sürdürülebilir kalkınma göstergeleri açısından), kullanıcı ihtiyaçlarından çok verilerin hazırlama süreçlerinin göz önünde bulundurulmuş olduğu görülmektedir. Ayrıca mevcut yayımlama tercihleri bu sürelerin belirlenmesinde etkili olmuştur. TÜİK tarafından hazırlığı devam ettirilen yeni veri yayımlama platformu ile beraber bu süreçlerin ihtiyaçlara daha uygun hale getirilmesi planlanmaktadır.

Sürdürülebilir kalkınma gösterge bülteninde yayımlanması düşünülen göstergeler sorumlu kurumlardan resmi yazı ile istenmekte ve kurumlardan elektronik posta yolu ile cevaplar alınmaktadır. Kurumlardan gelen veriler SKA-Grubu bünyesinde istatistiksel kalite prensipleri açısından incelendikten sonra yeterli bulunanlar yayımlanmaktadır. RİP kapsamında olmayan istatistikler için ayrıca uygunluk kontrolleri yapılmaktadır. Kurumlar arası veri aktarımı metodunun daha sistematik şekilde kurgulanması TÜİK'in iş yükünü azaltacağı gibi bu alanda ortaya çıkabilecek riskleri de ortadan kaldıracaktır. Buna göre hazırlanması planlanan sürdürülebilir kalkınma göstergeleri yayım portalının kurumlar arası veri aktarımını da sağlayacak şekilde tasarlanmasının bu amaca hizmet edeceği değerlendirilmektedir.

3.4.2. Raporlar kamuoyuna açık bir şekilde ve belirli bir takvimde yayımlanmakta mıdır?

Sürdürülebilir kalkınma göstergelerinin yayımına ilişkin takvim resmi istatistik programı nezdinde Ulusal Veri Yayımlama Takvimi (UVYT) ile belirlenmekte ve yayımlanmaktadır.

Resmi istatistiklerin yayımlama takvimi Ulusal Veri Yayımlama Takvimi (UVYT) ile belirlenmektedir. UVYT, verilerin hangi kurum tarafından, ne zaman ve ne şekilde yayımlanacağını göstermektedir ve her yılbaşında TÜİK tarafından kamuoyuna açıklanmaktadır. Programda yer alan kurum ve kuruluşlar her yıl 1 Aralık tarihine kadar, bir sonraki yılın veri yayım tarihlerini belirleyerek UVYT'de yer almak üzere TÜİK'e iletmekle yükümlüdürler. Verilerin yayım tarihinde meydana gelebilecek değişiklikler, UVYT'de öngörülen tarihten en geç iki gün önce gerekçesiyle birlikte kamuoyuna açıklanmak üzere TÜİK'e bildirilmektedir.

TÜİK tarafından hazırlanmakta olan “Sürdürülebilir Kalkınma Göstergeleri Veri Bülteni” için RİP’de belirlenen veri derleme sıklığı bir yıl olarak belirlenmiş iken, veri yayımlama sıklığı iki yıl olarak belirlenmiştir. Verilerin yayımlanma süresi ülkelere göre farklılık gösterebilmekle birlikte, BM belgelerinde bu sürenin mümkün olduğunca sık aralıklarla yapılması gerektiği önerilmektedir. Sürdürülebilir kalkınma göstergeleri, UYYT’de ilk olarak 19 Şubat 2019 tarihinde yayımlanmak üzere yer almış ve bildirilen tarihte TÜİK web sitesinden yayımlanmıştır.⁵ Söz konusu bültene herhangi bir erişim kısıtı söz konusu olmayıp herkesin erişimine ve kullanımına açıktır.

3.4.3. Yayımlama platformu BM’nin Sürdürülebilir Kalkınma Göstergeleri Raporlama ve Yayınlaştırma İlkelerine uygun mudur?

Halen Sürdürülebilir kalkınma göstergelerinin yayımı TÜİK’in mevcut veri yayımlama platformu üzerinden gerçekleştirilmektedir. TÜİK’in mevcut veri yayımlama platformu yerleşik ve güvenilir metodolojiye göre hesaplanan verilerin yayımlanması, meta verilerin şeffaf bir şekilde açıklanması ve herkesin erişimine açık olması gibi kriterleri karşılamaktadır. Ancak görsellik, kullanıcı odaklı tasarım ve veriye ulaşım kolaylığı açısından geliştirilmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Ulusal SKA raporlama platformları için uygulamada ortaya çıkan üç farklı metot bulunmaktadır. Bunlar;

- Yeni bir raporlama platformu kurulması,
- Mevcut ulusal istatistik platformuna modül eklenerek sürdürülebilir kalkınma göstergelerinin yayımlanması,
- Bölgesel platformlar aracılığıyla göstergelerin yayımlanması.

RİP’te “yapılacak yeni çalışmalar” başlığı altında 2021 yılına kadar veri derleme, aktarma ve yayımlama için bir “web platformu” oluşturulması planlandığı ifade edilmiştir. Ayrıca 2019 VNR’de Sürdürülebilir kalkınma göstergelerinin her an güncellenebilir ve görselliği güçlü bir ulusal raporlama platformu aracılığıyla yayımlanmasının planlandığı, bu platformun; göstergelerin zaman içerisindeki değişiminin grafikler aracılığıyla da izlenmesine imkan sağlamanın yanı sıra yeni üretilebilir hale gelen bir göstergenin sisteme anında dahil edilmesine imkan vereceği ifade edilmiştir. Ancak yeni raporlama platformunun oluşturulması için çalışmaların devam ettiği görülmektedir.

Sürdürülebilir kalkınma göstergelerinin yayımlanması için oluşturulması planlanan web platformuna ilişkin çalışmaların bir an önce bitirilerek aktif edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

⁵ <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30860#>

4. 2030 GÜNDEMİ DEĞERLENDİRME VE RAPORLAMA SİSTEMİ

4.1. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, Hedefleri ve Göstergelerine Yönelik Uygulama Sonuçlarının Değerlendirilmesi Ve Raporlanması

4.1.1. SKA'lara, hedeflere ve göstergelere yönelik gerçekleştirme sonuçlarını analiz ederek raporlayan sorumlu bir kurum, kurul veya birim bulunmakta mıdır?

SKA'ların gerçekleştirilmesi ve sürecin etkin yönetimini sağlamak üzere üst düzey bir koordinasyon mekanizmasına ihtiyaç duyulmakta olup, böyle bir mekanizmanın kurulması yönünde planlar bulunduğu görülmektedir.

2030 Gündemi sürecinde koordinasyonu sağlama konusunda SBB Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Dairesi görevlendirilmiştir. SBB Çalışma Yönergesinde Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Dairesi, "Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının uygulanması ve izlenmesinde ulusal koordinasyonu sağlamak" ile sorumlu kılınmıştır. Bu sorumluluk ise uluslararası alanda irtibat kişisi ve odak noktası olma, uluslararası yazışmaları takip etme, talep edilen hallerde TBMM ilgili alt komisyonuna bilgi verme, Gönüllü Ulusal Gözden Geçirme Raporlarını hazırlama ve rapor hazırlık süreçlerini koordine etme ve SKA'ların ulusal kalkınma planına entegre edilmesine yardımcı olma görevlerini içermektedir. SKA'ların ve amaç ve hedeflere yönelik gerçekleştirmelerin düzenli şekilde bütüncül bir değerlendirmesinin yapılması (VNR hazırlanması hariç), faaliyetlerin analiz edilmesi ve raporlanması konusunda SBB'ye ya da başka bir birime görev verilmemiş olup, görevlendirme yapılmasının sürecin takibi ve planlaması açısından önemli olduğu değerlendirilmektedir.

2016 yılında sunulan VNR'de de belirtildiği üzere sürdürülebilir kalkınma için özel bir komisyona ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bu komisyonun üst düzey sahiplik sağlamasının yanı sıra SKA'ların geniş ve bağlantılı yapısına uygun şekilde daha fonksiyonel bir komisyon olması gerekmektedir.

4.1.2. Değerlendirmeye yönelik süreçler belirlenmiş midir?

2030 Gündemine ilişkin gerçekleştirmelerin düzenli olarak değerlendirilmesine yönelik belirlenen bir süreç ya da mekanizma bulunmamaktadır. 2019 yılına kadar SBB, SKA'lara yönelik üç değerlendirme çalışması yapmıştır. Ancak bu çalışmalar belirli bir sistematığe ya da düzene tabi olmayıp, sistematik hale getirilmesinin planlandığı anlaşılmaktadır.

Bahsedilen üç çalışmadan birincisi 2016 yılında BM'ye sunulan Birinci Ulusal Gözden Geçirme Raporudur. Rapor, 2016 yılı itibarıyla Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma konusunda ne durumda olduğunu, 2016 yılına kadar yapılanları ve 2030 Gündemini gerçekleştirmek için Türkiye'nin yürütmeyi planladığı faaliyetleri ortaya koymaktadır. Rapor, 2015 yılında kabul edilen 2030 Gündemi hakkında genel bir değerlendirmeyi içermektedir. SKA'lar hakkında genel bir değerlendirme içeren diğer bir çalışma ise Mevcut Durum Analizi Projesidir. Bu proje ile geniş katılımlı bir değerlendirme çalışması

yapılmış ve 17 SKA karşısında Türkiye'nin durumu ortaya konularak bundan sonrası için yapılabilecek çalışmalar belirlenmiştir. Son olarak SKA'lar hakkında değerlendirme içeren çalışma da 2019 yılı BM Yüksek Düzeyli Siyasi Forumda sunulmak üzere hazırlanan İkinci Ulusal Gözden Geçirme Raporudur. Geniş bir katılımı hazırlanan bu rapor 2030 Gündeminin uygulanmasına yönelik Türkiye'nin geldiği durumu hem genel olarak değerlendirmekte hem de amaç bazında gerçekleştirilenlere ve bundan sonra yapılması gerekenlere yer vermektedir.

Bahsi geçen çalışmaların tamamı 2030 Gündemi ve SKA'lar karşısında Türkiye'nin durumunu analiz eden ve değerlendirme yapan raporlardır. Ancak bu raporlar belirli aralıklarla ve önceden belirlenmiş bir sisteme göre hazırlanmamaktadır. 2019 yılında sunulmak üzere hazırlanan VNR'de de özellikle mevcut durum analizi projesinin süreklilik arz eden bir çalışma olmadığı belirtilmektedir. Yine aynı raporda SKA'lara yönelik ilerlemenin değerlendirilmesi konusunda sistematik bir yaklaşım bulunmadığı hususuna yer verilmektedir. Bu nedenle 2030 Gündemine ilişkin gerçekleştirmelerin düzenli olarak değerlendirilmesine ilişkin bir süreç bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Kalkınma Planındaki politikaların somut tedbirlere dönüştürüldüğü yıllık programların gerçekleşmesini takip eden ve sonuçları değerlendirerek raporlayan bir sistem bulunmaktadır. SKA'ların Kalkınma Planına ve dolayısıyla yıllık programlara entegre edildiği düşünülecek olursa söz konusu izleme ve değerlendirme sisteminin SKA'ların da değerlendirmesinin yapılmasını sağladığı düşünülebilir. Ancak yine de SKA gerçekleştirmelerini ölçebilmek ve SKA özelinde bütüncül bir değerlendirme yapabilmek için SKA'lara yönelik ayrı bir değerlendirme ve raporlama sistemine ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır. 2019 yılında hazırlanan VNR'de, SKA'ların kalkınma planlarına yansıtılarak takip edilmesi tercihi de dikkate alınarak bu yapıya ve ulusal süreçlere uygun değerlendirme mekanizmalarının güçlendirilmesi ihtiyacının devam ettiği belirtilmektedir. Benzer şekilde 11. Kalkınma Planının ilgili bölümünde SKA'ların takip ve gözden geçirilmesi için iyi işleyen ve katılımcı bir kurumsal koordinasyon mekanizmasının kurulacağı öngörülmektedir. Bu tür bir değerlendirme ve raporlama sistemi kurulmasına yönelik SBB bünyesinde hazırlık çalışmaları yapılmaktadır.

4.1.3. Değerlendirme ve raporlamaya yönelik sistem ve üst düzey koordinasyon mekanizmasının oluşturulması konusunda mevcut durum nedir?

2019 yılı itibarıyla 2030 Gündemine ilişkin gerçekleştirmelerin düzenli olarak değerlendirilmesine yönelik süreçlerin belirli olmadığı ve bu alanda koordinasyonu sağlayacak üst düzey bir mekanizmanın henüz kurulmadığı ancak kurulması yönünde bir iradenin ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

2006 yılında, sürdürülebilir kalkınma yaklaşımının Türkiye'de bir sistem bütünlüğü içerisinde strateji, plan ve programlara entegre edilmesini sağlamak amacıyla Kalkınma Bakanlığı nezdinde Dışişleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Çevre ve Orman Bakanlığının temsil edildiği Ulusal Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu kurulmuştur. Geniş katılımı bir yapıya sahip olmayan komisyon tarafından bir kısım çalışmalar yapılmış olsa da istenilen şekilde faaliyet gösterememiş, beklenen amaçları sağlama açısından yeterli olamamıştır.

2016 yılında sunulan VNR'de Ulusal Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu'nun SKA'ların gözden geçirilmesi, uygulanması, izlenmesi, değerlendirilmesi ve uluslararası raporlama süreçleri ile ilgili olarak üst düzey teknik düzenlemelerin koordine edilmesi için temel oluşturacağı belirtilmiştir. Ayrıca yine aynı raporda SKA'ların gerçekleştirilmesi için yürütülen çalışmalara yönelik bütüncül bir yaklaşım oluşturulması amacıyla Komisyon'un rolünün genişletilmesinin planlandığı belirtilmiştir.

2019 yılında hazırlanan VNR'de de benzer şekilde SKA'lara yönelik kurumlar arası iletişim ve etkileşimin artırılması; sistematik bir şekilde uygulamanın izlenmesi, değerlendirilmesi ve yönlendirilmesini sağlamak üzere ulusal bir yapının oluşturulması yönündeki ihtiyacın devam ettiği belirtilmiştir. Bu bağlamda SBB bünyesinde yapılan hazırlık çalışmalarında geniş katımlı üst düzey bir koordinasyon kurulunun oluşturulması yönünde bir iradenin ortaya çıktığı görülmektedir. Ulusal Sürdürülebilir Kalkınma Kurulu'nun detaylı çalışmalarını yürütmek üzere SKA'dan sorumlu olan kuruluş başkanlığında ve ilgili kuruluşların katılımıyla her SKA için bir alt komite kurulması sürecin etkin yönetimine katkı sağlayacaktır. Söz konusu Kurul'un kurumların stratejik planları bağlamında gerçekleştirdikleri faaliyetlerin SKA'larla ilişkisinin kurulduğu bir mekanizma olarak yapılandırılması SKA'lara yönelik değerlendirme sürecinin oluşumunu sağlayacaktır. Böylelikle Kurul, her hedef ve amaç için sağlanan kurumsal katkıları konsolide ederek 2030 Gündeminde gelinen noktayı bütüncül olarak değerlendirmeye imkan tanıyacak bir bilgi birikimine sahip olacaktır.

2030 Gündemini takip etmek, SKA'lar konusunda politika uyumunu gözetmek ve SKA hedeflerine ulaşılması için uygulamayı yönlendirmek amacıyla SKA'dan sorumlu olan kuruluş başkanlığında ve ilgili kuruluşların katılımıyla bir Koordinasyon Kurulunun oluşturulması planlanmış olup, her SKA için kurulacak bir alt komitenin sürece katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

EK 1: Denetim Kapsamında Görüşme Yapılan Kurum ve Kuruluşlar

- Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı
- Sağlık Bakanlığı
- Tarım ve Orman Bakanlığı
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)
- İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)
- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü
- Boğaziçi Üniversitesi
- Türkiye Belediyeler Birliği
- Esenler Belediyesi
- Seferihisar Belediyesi
- İzmir Büyükşehir Belediyesi
- Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği (TÜSİAD)
- Müstakil Sanayici ve İş adamları Derneği (MÜSİAD)
- Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu (TÜRKONFED)
- Sürdürülebilir Kalkınma Derneği
- İzleme ve Değerlendirme Derneği
- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)
- Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)
- Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı (UCLG-MEWA)